

LITERATURA 2. ROČNÍK

©Padja

Chybí přepsat asi první 2 měsíce, možná bude časem doplněno.

Architektura:

Anglie - Christopher Wren – architektura katedrály sv. Petra a Pavla v Londýně

Německo - Braniborská brána v Berlíně

USA – Washingtonský kapitol

Čechy – Stavovské divadlo

- Lednice – přírodní park
- Lázeňská města: Mariánské lázně, Teplice

Malířství:

- Francisco de Goya – obrázky nahých žen

Sochařství:

- Busty – hlava s částí ramen

Hudba:

- Klasicistní hudba má za úkol být líbivá, bavit diváka, oblíbené byly symfonické skladby
- Josef Mysliveček
- Jan Václav Stamic - houslista
- Josef Haydn
- Wolfgang Amadeus Mozart – Figarova skladba, Kouzelná flétna
- Ludwig van Beethoven – Osudová symfonie

Literatura:

Francie:

- Pierre Corneille (1606-1684)
 - o Cid (tragédie) – vystupují zde 2 postavy: Crimena & Rodrigo
 - Jejich vztah komplikuje rodová msta otec Chrimeny urazí otce Rodriga a v souboji je otec Chrimeny zabit. Chrimena by měla požadovat smrt Rodriga.
 - City jsou podřízeny morálce
- Jean Racine (1639-1699)
 - o Je autorem psychologické tragédie Faidra
 - reaguje v ní na Euripidovu antickou tragédii
 - Hlavní hrdinkou je žena, která naprosto podléhá svým vášním
 - Tragédie o neopětované lásce
 - Faidra se zamiluje do svého nevlastního syna, on ji odmítne. Tak začne intrikovat, její syn na to zemře, má výčitky svědomí, nezvládne to a zabije se.
- Jean Baptiste Poquelin -- Moliere (1622 - 1673)
 - o Zvolil si pseudonym Moliere
 - o Žil jako herec potulného divadla
 - o Autor dramát, režisér, divadelní ředitel
 - o Vlastnil kočovnou divadelní společnost, psal pro ně dramata. Putoval po venkově
 - o Žil v Paříži, kde se stal ředitelem divadla
 - o Zemřel na jevišti při hře Zdravý Nemocný
 - o Hry jsou namířeny proti církvi, musel být tajně pohřben
 - o Je ovlivněn Plautem – antický dramatik, psal komedie – Komedie o Hrnci
 - o Překračoval klasicistní normy: nesouhlasil se zákonem trojí jednoty, nedodržoval žánry na vysoké a nízké, náměty hledal mezi neurozenými lidmi
 - o Zesměšňoval všechno, co mu připadalo nepřírozené a pokrytecké (všímal si vztahu mezi mužem a ženou; lidskou hloupost; šarlatánství lékařů, hypochondry, chamtivost, svatouškovství)
 - o Jeho hry někdy bývají označovány jako tragikomedie – černý humor

- Zdravý nemocný
 - Hra o šarlatánství lékařů
- Lakomec
 - Chamtivec, obětovává rodinu pro zisk peněz
 - Ztráta peněz pro něho znamená ztrátu života
 - Moliere zde chce ukázat, jak peníze deformují lidské vztahy
- Tartuffe
 - Hra o svatouškovství
 - Ostrá kritika církve
 - Hl. postava Tartuffe, je členem náboženské společnosti, hledá pochybení, vetře se do rodiny jednoho měšťana, získá jeho důvěru, začíná zasahovat do osudů rodiny. Všichni upozorňují, že Tartuffe to na něj hraje. Chtějí ho vlákat do léčky, aby mu dokázali jeho svatouškovství
- Don Juan
 - Vypráví o svůdci žen
 - Hra, která kritizuje cynismus, sobectví
- Misanthrop
 - Fanaticky zastává svou pravdu, neohlíží se na důsledky svého chování
 - Kritika vypočítavosti šlechty
- Juan de la Fontaine
 - Bajkař
 - Inspiroval se Ezopem

Osvícenství

- Klade důraz na rozum
- Světlo rozumu nás má dovést k pravdivému poznání o světě
- Má za nás vyřešit všechny problémy co máme
- Optimismus – věřili v pokrok – díky lidskému rozumu
- Kladou důraz na lidská práva a svobody a na přirozenost člověka
- Rozvoj přírodních věd
- V literatuře:
 - Naučné romány (filosofické romány) – velmi často se píše jako román v dopise
 - Má vážný obsah, má nás poučit
 - Dobrodružný děj, nebo zasazeno do exotického prostředí – čtivost
 - Eseje
 - Žánr na pomezí umělecké a odborné literatury
 - Uvolnění žánrů z vysokých a nízkých

Francie

- Francouzští encyklopedisté
 - Pracovali na 28 svazkové encyklopedie: Encyklopedie věd, řemesel a umění
 - Měla zahrnovat všechny vědní obory
 - Všechny poznatky byly provázány navzájem
 - Denis Diderot
 - Předchůdce moderní literatury
 - Odbočky od děje
 - Jakub fatalista a jeho pán
 - Rámcová povídka (román) – složitý- mnohvrstevnatý text, mnoho odboček od hl. děje. Autor komentuje děj, navazuje vztah se čtenářem
 - Filosofické otázky, komentáře
 - Vypráví o putování Jakuba po světě
 - Záměrně neukončený děj
 - Jakub - Fatalista – věří na osud

- Pán – člověk má možnost se svobodně rozhodnout
- Oba dva se shodnou na tom, že život je pouhá souhra náhod. Z části jsme ovlivněni osudem, který nám přichystává různá překvapení a náhody.
- Milan Kundera toto dílo přepracoval: Jakub a jeho pán
- Jeptiška
 - Román v dopisech
 - Antiklerikální – proti církvi, fiktivní autobiografická zpověď Zuzany Simoninové, která musela proti své vůli musela vstoupit do klátera.
 - Neustále se snaží utéct z klášterů, vždycky je chycena.
 - Nakonec umírá
- Francois Voltaire
 - Jeho pravé jméno Francois Marie Arouet
 - Byl zavřen v Bastille
 - Musel prchnout do Anglie
 - Známý svými konflikty
 - Porval si ho pruský král, poté musel zase prchnout
 - Kritik náboženského
 - Dílo: Candide neboli Optimismus
 - Filosofický román
 - Řeší se tu Co je optimismus
 - Naráží na filosofa Leibnize – tento svět je nejlepší ze všech
 - „Optimismus je pro Voltaira takový zažraný názor, že všechno je dobré, i když je to špatné“
 - Psáno stylem Cestopisu
 - Candide je naivní mladík, morálně čistý, vyhnán do světa, zažívá ve světě různá dobrodružství: stává se účastníkem války, dostane se do otroctví, vidí inkvizici
 - Shledává že svět je zlý, ztrácí ideály, stává se skeptikem
- Montesquieu
 - Perské listy
 - Skrytě kritizuje evropskou společnost
 - Vystupuje zde peršan Uzbek
 - Cestuje do Evropy za poznáním
 - Píše dopisy domů své rodině, v těchto dopisech srovnává život v Persii a Evropě
 - Vymyslel rozdělení moci

Itálie

- Rozvíjela se zde Comedia dell'arte:
- Carlo Goldoni
 - Reformoval komedii – postupně zrušil pantomimu, masky, kostýmy
 - Fraška
 - Nejznámější hry:
 - Sluha dvou pánů
 - Poprask na laguně

Preromantismus (sentimentalismus)

- Znaky klasicismu + romantismu
- Objevuje se ve druhé třetině 18. Století
 - Odpor proti chladnému rozumářství klasicismu

- Na rozdíl od osvícenských klade důraz na city

Klade důraz na svobodu a lidská práva	Postavy jsou zde jedinečné – něčím vybočují
Klasicistní žánrové prvky	Důraz na city
	Svoboda tvorby
	Tajemné scénérie
	Všímají si historie
	Exotika prostředí

Zástupci:

- Francois Prévost
 - Manon Lescaut
 - Vypráví o své osudové lásce – Manon
 - Ovlivnilo to divadelní hru, kterou napsal Nezval
- Francois de Sade
 - Vězněn v Bastile
 - Konec života strávil v léčebně pro psychicky choré
- Pierre de Laclos
 - Nebezpečné známosti
 - Dopisy mezi ženou a mužem – soutěží o to kdo svede víc dívek a mužů
 - Jsou cyničtí bez morálky
- Jean Jacques Rousseau
 - Měl velice pohnuté dětství – matka zemřela při porodu, otec odešel, vychovával ho jeho strýc
 - Působil jako domácí učitel hudby – hodně střídal zaměstnání
 - Rád cestoval – rád se toulal
 - Prožil spoustu milostných dobrodružství, po 23 letech se oženil s prostou ženou
 - Měli spolu 5 dětí, dal je pryč – příliš hlučné
 - Byl velkým kritikem společenské nerovnosti, tvrdil, že příčinou nerovnosti je soukromé vlastnictví
 - Nebyl osvícenec – nevěřil v lidský pokrok, objevy ve vědě nepřispěly k dobru lidstva, podle něho se všichni lidé rodí dobří a zkazí nás civilizace
 - Měli bychom se vrátit k panenské přírodě
 - Vyznání
 - Autobiografie
 - Byl zde velice upřímný, popisuje milostná dobrodružství, o jeho dětech
 - Emil čili O výchově
 - Pedagogický román
 - Zabývá se zde tím, jak se vyvíjí osobnost od narození do dospělosti
 - Sleduje to z hlediska výchovy, prosazuje svůj názor
 - Julie neboli Nová Héloisa
 - Román v popisech
 - Vypráví o vztahu domácího učitele a šlechtické dcery
 - Společenská smlouva
 - Zabývá se zde otázkou, jak vzniká stát, tvrdí že stát vzniká domluvou mezi lidmi
 - Zdrojem veškeré moci je lid
 - - Lion Feuchtwanger – napsal Bláznova moudrost – dílo o životě Rosseau
- Daniel Defoe
 - Anglický spisovatel a novinář, představitel realismu, syn řezníka (na to nebyl hrdý, proto později ke svému jménu připojil De)

- Robinson Crusoe – vypráví o synovi z kupecké rodiny, který uteče na moře, aby se stal námořníkem, ale nakonec ztroskotá a mnoho let žije na psutém ostrově, příběh Defoe založil na skutečném příběhu námořníka Selkirka. Začátek romantický, popis prostředí a událostí na ostrově, po návratu „kritizuje“ změny společnosti. Robinson je houževnatý, pracovitý. Defoe
 - zde sleduje jeho cestu k Bohu a formování mravních vlastností.
- Jonathan Swift
 - Irský spisovatel, církevní hodnostář, satirik. Ke konci života se kompletně scvoknul.
 - Gulliverovy cesty – Fantastická líčení příhod, kdy se hlavní hrdina (lodní lékař) setkává s různými bytostmi ze světa pohádek. Ve způsobu líčení života se, ale objevuje mnoho realistických rysů. Dílo je rozděleno na čtyři části (samostatné cesty).
 - Alegorické, utopické
 - Předchůdce romantismu – detailní popisy postav

Sentimentální romány

- Předchůdce filosofických románů, čtenář má dílo spoluprožívat celé dílo
- Henry Fielding
 - Zakladatel 1. Sboru detektivů
 - Tom Jones
 - Román sentimentální, předchůdce vývojového románu – román formování (zachycuje život nějaké postavy, jak se postava názorově vyvíjí)
 - Předchůdce avantgardních próz
 - Humorný – autor na začátku knihy – autor zpracoval obsah formou jídelního lístku
- Samuel Richardson
 - Pamela
 - Román v dopisech
 - Příběh služky, která odolává svodům svého pána, aby docílila toho, že si ji pán nakonec vezme – z hlediska vypočítavosti
 - Clarissa
 - Měšťanská dcera, kterou rodiče nutí do sňatku s mužem, kterého nemiluje. Hledá ochranu u šlechtice – svého bývalého nápadníka. Za pomoci omamných prostředků ji svede, spáchají oba sebevraždu.
- Laurence Sterne
 - Duchovní anglikánské církve, hodně koníčků
 - Tvořit začal až v 50
 - Zaujal autory 20. století
 - Experimentální romány
 - Zakladatel subjektivismu v literatuře
 - Život a názory pana Trystama Shandiho
 - Ve své době se nelíbil, brzy se na něj zapomnělo, experiment obsahem i formou
 - Hrdina začíná líčit od počátku svůj život, hlavně narození, pak se z nenadání věnuje něčemu úplně jinému (vynechává strany, přehazuje kapitoly, nemá souvislou dějovou linii, přehazuje kapitoly)
 - Plné humoru a úvah
 - Forma: snaží se rozbít románovou formu
- V Anglii se vyskytuje gothický román – černý román – román hrůzy
 - Celkově tajemná atmosféra, hrůzostrašné prvky

Německo:

- Nutí Sturm und Drang (hnutí bouře a vzdoru)
 - Bouře citů a vášní, vzdor odpor proti společenskému útlaku, nesvobodě
 - Ovlivnění lidovou tvorbou
 - Lessing
 - Emilia Galotti
 - Divadelní hra, předchůdce činohry
 - Spojuje prvky tragédie a komedie (děj zasazen v obyčejném prostředí)
 - Herder
 - Ovlivnil naše české národní obrozence – vytvořil novou definici Národa
 - Každý národ má právo na vlastní jazyk
 - Němečtí klasici
 - Johan Wolfgang Goethe
 - Stal se ministrem – pozvedl kulturně Výmar
 - Vycestoval do Itálie
 - Byl všestranně nadaný – evoluční teorie, stavebnictví – plány na přestavbu Výmarského zámku, maloval
 - Prošel četnými milostnými dobrodružstvími
 - Přítelem Schillera a Josefa Dobrovského
 - Pobýval v Karlových Varech, Mariánských lázních
 - Utrpení mladého Werthera
 - Román, rozdělen na 2 části – román v dopisech/deníkové záznamy
 - Zamiluje se do snoubenky svého přítele, není schopen překonat svoje city
 - Nedaří se mu ve společnosti, v práci
 - Zabije se
 - Přesvědčivé dílo - vliv
 - Faust
 - Vrcholné dílo
 - Rozsáhlá dramatická báseň
 - 1. Díl
 - Učenec, alchymista doktor Faust – nespokojený že stárne, touží po poznání. Na scénu vstupuje ďábel Mefistoteles. Faust se mu upíše duší, že pokud Faust rohlásí že je spokojený, propadne peklu. Poskytne mu zábavu. Seznámí se s maličkou Markétkou – zamiluje se do ní. Její matka a bratr zemře, a utopí dítě co má s Faustem, poté čeká v žaláři na popravu.
 - 2. Díl
 - Mefistoteles dostane Fausta na císařský dvůr, Faust se stane císařovým oblíbencem, protože zachrání říši před krachem, proto je mu dovoleno, aby si vybvolal z říše mrtvých Helenu a je mu dovoleno se s Helenou sblížit. Mají spolu syna, který zemře v boji. Císař mu nabídne odměnu. Faust žádá o Neurodnou krajinu u moře. Snaží se být prospěšný druhým lidem – nejde v tom smysl života. Mefistoteles ho donutí aby vyslovil větu

Že je spokojen. Jeho duše by měla správně propadnout peklu, ale za pomoc lidí jde do ráje, kde se setká s Markétkou a je spokojen.

- Ovlivnil Thomase Mana – Doktor Faustus
 - Michael Bulgakov – Mistr a Markétka
- Fridrich Schiller
 - Text ódy na Radost
 - Loupežníci
 - Divadelní hra, zachycuje osudy dvou šlechticů – protikladní, 2 typy
 - Franc – krutý, cynický
 - Karal – jeho protiklad
 - Má snoubenku Amálii a o ni usiluje Franc
 - Intrikami Franc způsobí, že Karel je vyhnán z domu, stane se vůdcem loupežníků
 - Nakonec umírají otec, Amélie i Franc
 - Hledaný Karel se dobrovolně udá – mravný
 - Úklady a láska
- Krylov
 - Psal bajky

Národní obrození

- Probuzení, vzkříšení národa
- Proces, kdy se u nás utvářel novodobý národ, novodobá kultura
- Od poslední třetiny 18. Století, do poloviny 19. Století
- Toto období (klasicismus, romantismus, realismus) označujeme jako národní obrození
- Osvícenské reformy Marie Terezie (školská reforma) a Josefa II. (toleranční patent, patent o zrušení nevolnictví)
 - Vzniká nová inteligence
- Etapy národního obrození
 - 1. Etapa (Obranná fáze) - 70. Léta 18. Století – až počátek 19. Stol.
 - Nejvýznamnější Dobrovský
 - 2. Etapa 19. – 20. Léta 19. Stol ()
 - Jungmann
 - 3. Etapa ()
 - Karel Hynek Mácha, Karel Jaromír Erben, Josef Kajetán Tyl
 - 4. Fáze 50. Léta ()
 - Božena Němcová, Karel Havlíček Borovský
- Marie Terezie zavedla sice školní docházku, ale jediným jazykem zde byla Němčina
- 1. ETAPA = Obranná
 - Cíle především jazykové – bránit český jazyk před Němčinou
 - Obnovit český jazyk, vytvořit pevná pravidla spisovného jazyka
 - V tomto období vznikaly obrany – publicistické články, ve kterých byla vyzdvihovány činy Čechů
 - Balbínova Obrana (z baroka) – byla vydána knižně, až v tomto období Pelclem
 - Objevuje se zde zvýšený zájem o české dějiny (vznikla zde spousta historiků)
 - Generace vědců:
 - Snažili se tvořit vědu v češtině
 - Centrem vědecké činnosti se stala: Královská česká společnost nauk
 - Začali prosazovat metodu kritického dějepisu (dívali se na minulé díla, a sledovali, zda jsou všechny údaje pravdivé, a pokud ne, tak hledali pravdu)

- Gelasius Dobner – odhalil, že Václav Hájek z Libočan, napsal spoustu nepravdivých údajů, v Hájkově Kronice české
- Josef Dobrovský (1753-1829)
 - Narodil se Maďarsku – v Ďarmoty u Raabu
 - Byl synem vojáka, v jejich rodině se mluvilo Německy
 - Všechna díla, která napsal, napsal německy.
 - Ale Česky uměl, studoval v Havlíčkově Brodě
 - Studovat teologii na faráře
 - Začal pracovat jako vychovatel u hraběte Nostice
 - Mohl si dovolit při této práci věnovat se vědecké činnosti
 - Znal se s Goethem
 - Byl to významný vědec, prosazoval kritickou metodu
 - Odhalil, že Rukopisy Králové Dvorský a Zelenohorský, nejsou pravé, pravděpodobně je někdo napsal nově
 - Byl pesimista – nemyslel si, že by byl český jazyk vhodný pro vědu
 - Díla:
 - Dějiny českého jazyka a literatury (německy)
 - Zabývala se dějinami, vrcholným obdobím byla doba Veleslavínská (Daniel Adam z Veleslavína)
 - Vzor spisovné češtiny, před biblí Kralickou
 - Zevrubná mluvnice jazyka českého
 - První vědecká mluvnice
 - Uzákonila se zde česká spisovná norma
 - Uzákoněn nový typ pravopisu – pravopis analogický (i/y – najdeme si vzorové slovo)
 - Německo-Český slovník
- František Martin Pelcl
 - První profesor českého jazyka na Karlově Univerzitě
 - Vydal Balbínovu Obranu
- Počátky českého divadla
 - Navázalo na barokní divadlo
 - Vzniká zde řada divadel:
 - Někde se hrálo německy, jinde česky
 - Divadlo v Kotcích
 - Hrály se zde Německé hry, ale v roce 1771 zde byla uvedena první česká hra – Kníže Honzík – přeložena z Němčiny, stala se fiaskem, protože němečtí herci neuměli mluvit česky
 - Divadlo Bouda
 - Byla to chatrč ze dřeva, později kvůli bezpečnosti stržena
 - Stála na Václavském náměstí (dříve Koňský trh) 1786
 - Poprvé se zde hrála pravidelná česká představení
 - Divadlo U Hybernů
 - Nosticovo Divadlo
 - Dnes se jmenuje Stavovské, hrála se zde česká představení, poprvé zde zazněla opera od Mozarta Don Giovanni
 - Dramatici:
 - Václav Thám – Břetislav a Jitka, aneb únos z kláštera
 - Prokop Šedivý – v Boudě
 - Jan Nepomuk Štěpánek – uváděl laciné hry
 - Kočovní společnosti: Loutkové divadlo – Matěj Kopecký – loutkař

- Beletristická tvorba (začali se zde vydávat noviny)
 - Václav matěj Kramerius – vydával knihy
 - Navázal na knihy z českého humanismu, knížky lidového čtení
 - Vytvořil nové knihkupectví a nakladatelství – Česká expedice
 - Sledovala výchovní a vzdělávací cíle
 - Každá knížka musela být vlastenecká a zábavná
 - Vydával noviny
 - Dopsat
- 2. ETAPA Ofenzivní / vědecká (umělecká)
 - V této etapě chtěli vytvořit české, odborné termíny
 - Cílem bylo se vyrovnat vyspělým evropským jazykům:
 - Rozšířením české slovní zásoby např. o vědecké termíny
 - Chtěli, aby vznikla česky psaná beletrie
 - Zvýšený zájem o historii
 - Spousta lidí začíná sbírat lidovou slovesnost, a začínají ji napodobovat
 - Česká kultura je ovlivněna myšlenkou Slovanství – z Ruska, zbratřování
 - Generace Vědců
 - Josef Jungmann
 - Byl profesorem češtiny na Karlově universitě
 - Chtěl pozvednout češtinu na světovou úroveň, překládal díla
 - Vytvořil jazykové pojetí Národa; „Čechem je ten, kdo česky mluví a píše, a nikoli ten, kdo se hlásí k Čechům, ale mluví Německy“
 - O Jazyku Českém – dílo
 - Lepší když budeme mluvit česky, než když budeme mluvit napůl Německy
 - Slovesnost
 - Čítanka psaná česky, s učebnicí slohu
 - Slovník Česko-Německý
 - Měl 5 dílů, rozšiřoval českou slovní zásobu
 - Pokud chceme obohatit slovní zásobu, použijeme něco zastaralého, nebo přejmeme z nějakého slovanského jazyka, a pokud nic nenajdeme, potom nemáme jinou možnost, než vytvořit Novotvar
 - Položil základy Novodobé, odborné, české terminologie
 - Zeměpis, životopis
 - Bylo vyloženo: železnice – žena prodávající, dráha; letuška – hlodavec příbuzný veverce / poletucha; rychlík – rým v krátkých slabikách, dítě narozené před svatbou, ten kdo rychle běhá
 - Jan Svatopluk Presl
 - Významný biolog, od něj pochází slovo Plameňák
 - Karel Bořivoj Presl
 - Významný chemik
 - Jan Evangelista Purkyně
 - Nová generace historiků
 - František Palacký
 - Otec národa
 - Napsal knihu Dějiny Národu Českého v Čechách i v Moravě
 - Zachycuje české dějiny od počátku po nástup Habsburků na český trůn
 - Nejvíce si cení doby Husitské, probíhal zde zápas o svobodu myšlení

- Dějiny = boj mezi demokratickými řády (Slované) a autoritářskými státy (Germáni a Římané)
 - Působil i v politice „Byli jsme před Rakouskem, budeme i po něm“
 -
 - Pavel Josef Šafařík
- Rukopisy: RKZ
 - Vytvoření rukopisných padělků – za účelem posílení jazykového působení
 - Rukopis Královédvorský
 - Údajně nalezen ve Dvoře Králové
 - Asi ze 13. stol.
 - Vynořila se spousta skeptických otázek: proč se neobjevil dříve, a jak to že je tak zachovalý
 - Rukopis Zelenohorský
 - O rok později se objevil
 - Podle údajného místa nálezu: na zámku Zelená Hora na Nepomuku
 - Označen za památku z 9. století
 - Rádoby: Libušin soud – spor dvou bratrů
 - Objeví se pochybnosti ze strany vědců, oficiálně potvrzeno, že šlo o padělky až v kolem 1880 – Jan Gebauer – jazykovědec, Jaroslav Boll – historik – věci jsou idealizované, Jaroslav Vlček
 - Za padělatele byli označeni 2 lidé: Václav Hanka – přišel s tím, že ho našel, Josef Linda – spisovatel
- Beletristická tvorba
 - František Ladislav Čelakovský
 - Narodil se ve Strakoniciích, studoval filosofii – byl vyloučen ze studia, údajně četl Husovu Postilu, v redakci – vyhodili ho, údajně psal o ruském carovi jako o utlačovateli
 - Sbíral ústní lidovou slovesnost
 - Překládal slovanské písně, rčení, přísloví
 - Vytvořil Ohlasovou poezii – žánr, co nejpřesnější nápodobu ústní lidové slovesnosti, tím že člověk sestavuje texty za použití charakteristických rysů – pohádka, píseň, pověst, balada
 - Vytvořil si vlastní text, který napsal tak, aby to vypadalo jako ústní lidová slovesnost
 - Ohlas Písní Ruských
 - Nápodoba ruské lyriky a epiky
 - Napodoboval Byliny – ruské hrdinské eposy
 - Epické příběhy ruských bohatýrů, kteří jsou obrovskými vlastenci
 - Ijak Muromec, Čurila Plenkovič
 - Měli nadpřirozené schopnosti, občas částečně nesmrtelní
 - Liší se od českých tím, že obsahují epiku
 - Ohlas Písní Českých
 - Obsahují především skladby lyrické
 - Balada: Toman a lesní panna
 - Děj: **DOPLNIT**
 - Důkaz, že jde skutečně o ohlasy
 - Jan Pollár

- Byl slovenský farář, psal česky
- Studoval v Německu
- **Rozvoj divadla:**
 - Václav Kliment Klicpera: autor satirických her, frašek
 - Ovlivnil Tyla
 - Každý něco pro vlast

Romantismus

Z anglického romantic = napínavý, dobrodružný, často odchylný od skutečnosti, nevšední, neobvyklý, záhadný

Původ slova od slova „román“ = rozsáhlé epické dílo, v němž city a fantazie převládají nad rozumem
18. - pol. 19. stol (např. v Německu mnohem dříve než u nás)

Vznikla v období mezi dvěma revolucemi:

- 1789 - Fr. heslo: volnost, rovnost, bratrství
- 1848 - v Evropě, národně - osvobozené boje
- Ovlivnily naděje na nové uspořádání společnosti, ale revoluce nesplnily očekávání >> lidé zklamaní, spousta zvrátů >> lidé se začali bouřit >> nezajímalo je, co bude v budoucnu, protože v minulosti bylo líp
- vznikl jako reakce na osvícenství a na průmyslové revoluce – obrovské rozdíly mezi lidmi

Charakteristické znaky:

1. Vyšel z preromantismu a z německého hnutí Sturm und Grand - libo
2. Romantismus je protikladem osvícenství klasicismu
3. Kladou důraz na city a fantasii
4. Důraz kladen na vše subjektivní
 - a. Aby výpověď byla od srdce – intimní individuální požitek
 - b. Svoboda autorů – aby si mohli psát, o čem chtějí
 - c. Občas výstřednost i ve vzezření, byli velice kritičtí – pohrdali společností
 - d. Často zachycují šílence, hysterky, smrt
5. Odklon od přítomnosti a budoucnosti - záliba v přírodě
6. Světobol = splýn, chandra – typický prožitek umělce, marnosti je v depresi, nic mi nejde, pocit prázdnoty, většinou jsou rozpolcení
7. Protiklad snu a skutečnosti – z toho vyplývá pocit – nikdo mě nechápe, dostávají se do krize
8. Stejně jako baroko i romantismus zajímá, co se děje v lidském nitru
9. Objevuje se tu estetizace umění – na rozdíl od klasicismu je umělec chápán jako něco víc – jako věstec, umění nás má očišťovat
10. Hrdina splývá s autorem, autorovy pocity se vlévají do pocitů hrdiny
11. Zachycuje čím je ústřední hrdina výjimečný, je rozporný, je vyděděncem společnosti – někdo po kom jdou, vězeň, cikáni, židé, kati, tuláci, loupežníci, poustevníci
12. Většinou je prostředí zasazeno do přírody – skály, moře, hory, temné jezero, zříceniny
13. Literární formy:
 - a. Romantismus = dramatický dobrodružný
 - b. Lyrika – básničky, autoři pracují se zvukomalbou, nemluví k nám přímo
 - c. Balada, píseň, pohádka
 - d. Když se rozvíjí próza – vzniká román

Architektura, malířství:

- Rozvíjí se anglický park – protiklad k parku klasicistnímu
 - Je zasazen do přírody – jezera, uměle se zde staví zříceniny, jezírka, fontány, altánky, poustevničku se zvonečkem, začínají se stavět venkovské salaše s občerstvením

- Romantismus nemá svůj architektonický styl, ale má takzvané historizující slohy – znovu se začínají stavět stavby ve stylu baroka – novogotika – parlament v Londýně, novobaroko, novorenesance – budova opery v Drážďanech...
- Malířství – krajináři, společenské konflikty:
 - o Eugene Delacroix – Svoboda vede lid na barikády
 - Zachycují dramatické věci
 - o Stavěly se různé pomníky
- Hudba:
 - o Franz Schubert
 - o Giuseppe Verdi
 - o Petr Iljič Čajkovskij
 - o Fryderyk Chopin
 - o Richard Wagner

Německo:

- Novalis (pseudonym)
 - o Základní dílo: Hymny noci
 - Objevuje se zde motiv ztracené lásky, touhy po smrti
 - o Heinrich von Ofterdingen
 - Román, poezie Modrého květu
 - Básník hledá Modrý květ – smysl života
- Heinrich Heine
 - o Básník, ke konci života téměř oslepl a ochrnul na celém těle
 - o Byl Žid, často si vybíral židovská témata
 - o Kniha Písní
 - Ironická poezie, hodně kontrastů
 - Nejznámější báseň Lorelei
- Bratři Grimmové
 - o Jakob a Vilhem, autoři Německých lidových pohádek, ovlivnili Erbeny
 - o Pohádky jsou kruté, drsné, hrůzostrašné motivy
 - o Z německé lidové slovesnosti
 - o Velice často pohádky přepracovávali – přidali si svoje myšlenky...

Anglie:

- Walter Scott
 - o Skot, původním povoláním byl advokát
 - o Zajímal se hodně o historii, to ovlivnilo jeho uměleckou tvorbu
 - o Považován za zakladatele historického románu
 - o Waverley
 - Skutečné téma, o povstání ve Skotsku
 - o Srdce Edinburgu
 - Zpracovává osudy dvou naprosto odlišných sester, jedna je zbožná, čestná, nelže, pokorná, ta druhá je vášnivá, nespoutaná, touží po dobrodružství
 - Měl být propuštěn velitel, který masakroval davy, ale edimburgští se na něho vrhnou a zabijí ho, jako odplatu
 - Zpracovává skutečnou historickou událost, a aby byla zajímavá, tak si spisovatel přidá nové postavy
 - o Ivanhoe
 - Vystupuje zde zbojník Robin Hood, za vlády Richarda Lví Srdce
- Jane Austenová
 - o Pýcha a předsudek
- Mary Shelleyová
 - o manželkou básníka Shelleyho

- Frankenstein
 - Využila zde prvky gotických románů: využívají hrůzostrašné prvky, něco jako horor, předchůdce science-fiction
- Gorge Gordon Byron
 - Angličan, básník, měl romanticky dobrodružný život, účastnil se různých osvobozeneckých bojů...
 - Pocházel ze šlechtického rodu, otec mu předčasně zemřel, matka byla hysterka, on ji miloval, snažil se jí zavděčit
 - Od narození kulhal, snažil se s tím bojovat, měl vynikající fyzickou kondici
 - Choval se výstředně, porušoval pravidla, zamiloval se do nevlastní sestry, měli spolu dceru
 - Většinu života procestoval, rád se toulal, byl ve Španělsku, v Itálii, Albánii, v Řecku – tam se účastnil bojů. Promítá se to do jeho díla.
 - Ke konci života se vrátil do Anglie, do politiky – veřejně vystupoval
 - Oženil se, a pak se zase rozvedl. Ve 27 natrvalo opouští Anglii, pak se dostal do Belgie, do Švýcarska, seznámil se s Shelleyem, od jeho manželky se sestrou měl dítě, musel odjet do Itálie. Nějaká šlechtice se zamilovala do Byrona, nechala se rozvést. Podporoval vzbouřence
 - V závěru svého života jel do Řecka, vysnil si, že zemře jako skutečný hrdina, nakazil se morem, do boje se nedostal, pro Řeky se stal národním hrdinem
 - Childe Haroldova pouť
 - Epos, básnický cestopis
 - Líčení krajiny, památek, se kterými se seznamuje hrdina na své pouti
 - Děj není až tak důležitý
 - Hodně úvahy – o smyslu života, o smrti
 - Hlavní hrdina je původem šlechtic, ale život šlechticů ho nebaví, a tak se odpoutává od své společenské vrstvy, opouští rodnou zem, odjíždí do jižní Evropy, obdivuje zde drsnou, panenskou přírodu
 - Končí symbolicky na pobřeží, kde kolem něho se rozprostírá oceán, vyznívá to dílo jako oslava oceánu – symbol svobody, živel – oslava síly
 - Typičtí hrdinové jeho děl: jsou to lidé, kteří jsou typickými romantiky – touží po svobodě, když se cítí utiskováni, tak proti tomu bojují, jsou to převážně pesimisté, rozervaní, velice často bojují proti svému osudu
 - Psal povídky (někdy se označují bayronské povídky) – básnické povídky, nejsou to klasické povídky epické, ale jde o lyricko-epické útvary
 - Děj nepodstatný, často neuzavřený
 - Hlavní je vylíčení pocitů hrdiny
 - Jsou spíše melancholické, jsou zde i dobrodružné a milostné (nešťastná láska) prvky
 - Např.: Džaur
- Percy Bysshe Shelley (1792-1822)
 - Jeho život vykazuje spoustu romantických rysů
 - Další zatracený básník
 - Prošel spoustou skandálů
 - Bojoval proti jakémukoli útisku lidí, nechtěl se smířit s tím co je
 - Původem šlechtic, nenáviděl život šlechticů
 - Odmítal se podříditi autoritě, byl vyloučen ze školy
 - Pobýval v Itálii, zde se setkal i s Byronem
 - Na moři jeho loď ztroskotala, on se utopil
 - Óda na západní vítr
 - V této básni vyjadřuje se k tomu, proč chce být větrem, proč chce mít hlas, jako hlas větru

- Odpoutaný Prométheus
 - Vychází z Řeckých bájí
 - Vyjádřeno téma, jak se vzepřel bohům (moci, osudu...), přinesl bohům oheň
 - Je tu zachycen boj dobra (člověk se chce vzepřít) se zlem (příkaz)
 - Není to marné, protože může zvítězit dobro
 - Člověk by měl neustále bojovat (titanismus = symbol vzdorování osudu, odboj)
 - Miluje lidi, kteří se dokážou vzepřít
 - „Titáne, ke tvé slávě být jak ty, || svobodný, dobrý, krásný, radostný, || v tom je moc, život, štěstí, vítězství.“
- 3 sestry Brontëovy
 - Tvoří most mezi romantismem a realismem
 - Žili v období, kdy byl v Anglii romantismus
 - Žili ve Viktoriánské době, společnost spoutaná konvencemi, konzervativní
 - Měli podivínského otce, od malička s nimi jednal jako s dospělými
 - Matka jim zemřela, byly vychovávány tetou, žily izolovány od společnosti, kolem jejich panství byla vřesoviště, v Yorkshiru
 - Docela brzy zemřely, jedna zemřela na tuberkulózu, na porod, na podchlazení
 - Vytvářely si umělecké příběhy a psaly
 - Emily Brontëová
 - Na Větrné Hůrce
 - Prvky romantismu v tomto díle
 - Zachycena zde panenská příroda, lidské vášně a pocity
 - Téma nešťastné lásky, celé se to odehrává v tajemné atmosféře
 - Psán retrospektivně – při rozhovoru 2 postav, zpětně si vybavují, co se stalo

Francie

- Byla ovlivněna Velkou francouzskou revolucí a Napoleonským režimem
- Fr. romantismus nastupuje později, než v jiných zemích
- Objevuje se souběžně s realismem
- V řadě děl najdeme prvky romantické i realistické
- Je zde patrný odboj, vzpoura
- Chateaubrian
 - Uprchl do Ameriky
 - Atala – povídka, co vypráví o lásce indiánského chlapce k dívce Atale – křesťanka
- Viktor Hugo
 - Rozporuplný život
 - Byl synem Napoleonova generála
 - Vychován katolickou matkou k nenávisti k Napoleonovi
 - Život byl plný protikladů
 - Byl pronásledován, byl zahrnován poctami
 - 20 let strávil v emigraci
 - Za jeho rakví kráčelo 100 tis. lidí
 - Rozporuplnost se odráží v jeho dílech
 - Využívá kontrastu
 - Inspiroval řadu umělců: Jaroslava Vrchlického, Machara
 - Byl ceněný pro svoji všestrannost
 - Zkoušel psát všechny literární žánry
 - Musel uprchnout na Anglický ostrůvek poblíž Normandie
 - Do Francie se vrátil až po pádu Napoleona

- Psal poezie, dramata, prózu
- Vrcholem jeho básnické tvorby: Legenda Věků
 - Ovlivnil Vrchlického >> Zlomky Epopeje
 - Chtěl touto skladbou zachytit, kam kráčí lidstvo
 - Z různých pohledů: Vědeckého, Náboženského...
 - Spěje ke všemu lepšímu – optimista
- Chrám Matky Boží v Paříži
 - Román, odehrává se v Paříži, v 15. Stol, vláda Ludvíka XI.
 - Zachyceno zde prostředí chudinské, i přepychové
 - Quasimodo – hrbáč, hluchý, ošklivý, má dobré srdce, dělá zvoníka
 - Frollo – kněz, na venek působí jako dobrodinec, je to intrikář, schopen zradit
 - Esmeralda – cikánka, je krásná, má dobré srdce
 - Sirotek Quasimodo, Frollo se zamiluje do Esme, posílá Quasimoda, aby ji unesl. Chycen, zbičován, zastane se ho Esme. Quasimodo se zamiluje do Esme, ale uvědomuje si, že je ošklivý, uvědomuje si, že ji nikdy nedostane, ale snaží se ji alespoň chránit. Frollo způsobí, že má být Esme popravena, Quasimodo ztrácí iluze o knězi, shodí ho z věže. Esme umírá. Quasimodo taky umírá.
 - Kritizován za to, že postavy jsou moc schematické, dílo bylo kritizováno
 - Goethe: Děj by se nikdy nemohl stát, dává tam spoustu líbivých prvků, moc dramatický, hodně popisuje
- Ubožáci – Bídníci
 - Román měl zachytit problémy jeho doby:
 - Ponížení člověka jako dělníka
 - Úpadek ženy hladem
 - Mrzačení dítěte tmou – předsudky a nespravedlnost
 - 2 hlavní postavy:
 - Jean Valjean – obětavý člověk
 - Komisař Javert – neohlíží se, Cosetta
 - Jean Valjean ukradl svým sourozencům kousek chleba, dostal se na galeje – do vyhnanství. Zde strávil mnoho let, nakonec se mu podařilo uprchnout, na útěku ukradl stříbrné přibory, biskup to popřel, tím ho zachránil před trestem, ten mu musel slíbit
- Stendal
 - Červený a černý
 - Hlavní postavou je Julián Sorel – typický pokrytec, chce udělat kariéru, a tomuto přání podřizuje naprosto všechno, mění své názory a přesvědčení
 - obdivuje Napoleona – červená vojenská uniforma
 - ví, že v tuto dobu nemůže udělat kariéru – obléká uniformu „černou“ kněžskou – stává se duchovním
 - Vnáší svou ctižádost i do milostného citu
 - Hlídá děti manželů - De Renal – svádí jeho paní, podaří se mu to, skryje se za klášterní zdi, svede další, čeká dítě, ze svatby sejde. Paní De Renal se tím strašně trápila, snoubenka se o něm dozvěděla, Julián postřelí paní De Renal, je uvězněn a souzen. Obě ženy prosí o omilostnění, jenže on si uvědomuje svou vinu, prozře, odmítá přijmout omilostnění, je popraven. A brzy po popravě umírá paní De Renal žalem.
 - Kartouza Parmská
 - Román

- Parmský klášter, nebo Kartuziánský klášter
- Příběh mladého šlechtice, snaží se udělat kariéru na parmském dvoře, když nenachází smysl života, tak odejde do kláštera
- Děj se odehrává v Itálii, je zde zachycena bitva u Waterloo
 - Je zachycena jako sled střihů/výjevů, které vyvstávají před očima zmateného hrdiny
 - Tímto stylem popsal Lev Nikolajevič Tolstoj ve svém románu vojan a mír bitvy
- Alfred de Musset
 - Je považován za nejsubjektivnějšího autora
 - Deziluze = „nemoc století“
 - A hledal příčiny:
 - Nic nebylo založeno na náboženské víře – neměli se o co opřít
 - Napoleonské války – bojovali za svobodu, za rovnost, nic nedostali, pak museli znovu bojovat
 - Prožil milostný vztah se spisovatelkou George Sandovou – první feministka v literatuře
 - Kouřila, nosila cylindr, oblékala se jako muž, pobuřovala ostatní svými milostnými vztahy
 - Byla vdaná, od muže odešla, ovlivnila Boženu Němcovou
 - Zachytil ho ve svém nejslavnějším díle: Zpověď dítěte svého věku
 - Autobiografický román
 - Zachycen zde tento milostný vztah, nešťastná láska
- Alexandre Dumas starší
 - Historické romány, tenářsky nenáročné, až podbíživé
 - Děj zasažen do historie, jde mu spíš o zachycení nějaké události, domýšlí si věci, má nepřesné informace, zápletky,
 - Tři mušketýři
 - Román o lásce a bratrství, solidarita, síla přátelství
 - Vystupuje zde šlechtic Dartaňan, chce se stát královským mušketýrem, jede do Paříže, potkává Athose, Porthose a Aramis
 - Hrabě Monte Cristo
 - Odehrává se to v době ponapoleonské
 - Těsně před svatbou je odvezen, uvězněn
- Alexandre Dumas mladší
 - Dáma s Kaméliemi
 - Román, zachycuje život Markéty Gautierové
 - Nevěstka, zamilovala se do jednoho muže, obětovala se pro něj. Začala žít jako dáma
 - Na motivy této knihy napsal operu Giuseppe Verdi – Traviata

Rusko

- Romantismus se zde liší: Ruští romantici píšou jenom o Ruském prostředí
- Prolínají se zde i rysy realistické
- Alexandr Sergejevič Puškin
 - Měl dramatický život, pocházel ze starého šlechtického rodu, byl to člověk velice temperamentní
 - Jeho děda byl z Habeše, studoval na gymnáziu, při studiích se začal projevovat jako vynikající básník
 - Začal psát verše satirické na cara – za to mu hrozilo vyhnanství, byl vypovězen na rodinný statek v Michalovském

- Za cara Mikoláše I. se směl vrátit zpět do Moskvy, byl pod dozorem, jeho díla byla cenzurována, oženil se, hodně cestoval
- Měl velice krásnou ženu, mnoho mužů se jí dvořilo, on žárlil, jednoho muže vyzval na souboj, umřel
- Jako básník miloval Bayrona, jako první spisovatel začal užívat hovorovou řeč
- Evžen Oněgin
 - typ zbytečného člověka, román
 - Evžen Oněgin – mladý floutek z vyšší společnosti, který tráví své petrohradské dny dílem v nečinnosti
 - Jedinou společností je mu básník Lenský
 - Zamiluje se do něj Taťány, on ji však odmítne
 - Lenský vyzve Oněgina na souboj, Lenský je zabit
 - Oněginská sloka – 14 veršů
- Michail Jurjevič Lermontov
 - Byl vychován babičkou, posílala ho na léčebné pobyty na Kavkaz
 - Kavkaz se pro něho stal místem milovaným, kde hledal inspiraci, útěcha
 - Na Kavkazu poté i bojoval jako důstojník, zemřel zde v souboji vyprovokovaném
 - Je romantický tip člověka – rád provokoval společnost, rád se lišil
 - Vystupoval jako suverén, pro hodně lidí protivný, ve skutečnosti byl zakomplexovaný
 - Po smrti Puškina Lermontov velice ostře zaútočil na císařský dvůr, všímal si pokrytectví, takže byl vykázán na Kavkaz, aby ho odstranili
 - Zaměřoval se ve své tvorbě na Typ zbytečného člověka – Puškin a Lermontov
 - Jsou to lidé z vyšších společenských kruhů, užívají si života, mají všechno, žijí si typickým městským životem, najednou se začínají nudit
 - Začnou se cítit zbyteční, jsou tragičtí
 - Inspirace Bayronem
 - Démon - lyricko-epická skladba, konflikt mezi dobrem a zlem
 - Hrdina naší doby
 - Román, je psaný jako fiktivní zápisky
 - Vystupuje tu typ zbytečného člověka, mladý muž, důstojník, účastnil se bojů na Kavkaze, jmenuje se Pečorin
 - Knížka je psaná tak, že vydavatel zveřejní jeho zápisky po jeho smrti
 - Pečorin je odvážný, stává se vydědencem společnosti, protože začne nesnášet vyšší kruhy – přetvářka, lži; jedná impulsivně, to ho vede do zkázy, nevědomky zraní spoustu lidí kolem sebe, nenachází štěstí ani v lásce, ani v přátelství

Polsko

- Polský romantismus má revoluční charakter – Polsko bylo rozděleno do 3 částí: Prusko, Rusko a Rakousko
 - Lidé se chtěli osamostatnit, to se odráží i v díle
- Adam Mickiewicz
 - Básník, byl přezdíván jako vzpurný revolucionář
 - Narodil se v Litvě, tehdy byla spojena s Polskem
 - Byl odkázán do vyhnanství, musel emigrovat do Francie, znal se s Puškinem
 - Hlavní myšlenka: srovnává Poláky s Kristem – přináší stejnou oběť – Mesianismus
 - Odjel se účastnit bojů v Krimské válce, potom odjel do Cařihradu, kde začal formovat legii – sdružení vojáků, onemocněl cholerou a zemřel
 - Psal ohlasovou poezii
 - Konrád Walenrot
 - Předlohou byla historická postava, ale příběh si vymýšlí

- Myšlenka Mesianismu – obětuje se za Polský národ
- Pan Tadeáš
 - Jsou zde prvky realistické, epos
 - Příběh dvou znesvářených rodin, usmíří je až láska dvou mladých lidí
- Juliusz Slowatski
 - Baladyna - Chce se dostat ke králi, za cenu, že intrikuje, vraždí

USA

- Edgar Allan Poe
 - Zakladatel hororu
 - Detektivní příběhy – zápletky je založena na zločinu (většinou vražda), vystupuje zde postava detektiva, pátrá po zločinci. Autor by měl postupovat logicky, aby mohl čtenář sledovat postup dedukce.
 - Narodil se v rodině kočovných herců, jeho matka brzy zemřela, ujali se ho manželé Alanovi
 - Chronicky trpěl nedostatkem peněz, střídá různá zaměstnání
 - Odjel, snažil se vyhledat svou rodinu, oženil se se svou 14letou sestřenicí, ta mu zemřela na tuberkulózu, pak ho našli v bezvědomí na ulici, po několika dnech zemřel
 - Měl zálibu povídky vyhrcovat – záliba v krajnostech, v záhadách, byl fascinován záhrobním
 - Dílo:
 - Vraždy v Mork
 - Jáma a kyvadlo
 - Popsáno trýznění muže, kterého trýzní inkvizice, je v kobce, uprostřed je jáma, není z ní úniku
 - Havran
 - Básnická skladba
 - Vypravěčem je osamělý muž, má horečku, blouzní, vzpomíná na mrtvou dívku Lenoru, děj se odehrává o půlnoci za bouře. Vystraší ho šramot, do pokoje mu vlétl havran, usadí se na bustě bohyně Palas Athény. Havran mu na všechny odpovědi odpovídá Never more – nikdy více – má umocňovat pocit konečnosti. Muž propadá panice, tím to končí.
 - Zachycuje lidovou slovesnost.
- Nathaniel Hawthorne
 - Byl ovlivněn puritánskou výchovou
 - Soudce při honech na čarodějnice – dědičné prokletí jejich rodu
 - Měl zájem o psychologii vnitřního světa člověka
 - Zpracovává téma hříchu, viny
 - Šarlatové písmeno
 - Děj se odehrává v 17. století
 - Dostáváme se zde do společenství lidí, puritánsky vychovávaných
 - Hlavní hrdinka přijede do Ameriky, je vdaná, její muž je nevěstný, zhřeší s farářem, má s ním dítě, dosouzena k tomu, že má na hrudi nosit šarlatové písmeno A – jako cizoložnice. Duchovní v závěru prozradí, že otcem dítěte je on, je natolik trýzněn, že umírá. Nakonec ji začnou mít lidé rádi.
 - Symbolická rovina – písmeno A se mění z cizoložnice na schopná žena

Slovensko

- Také měli národní obrození – prvky romantismu
- 30. – 50. léta byla období vytváření spisovné slovenštiny, položení základu slovenské národní literatury. 1843 byly uzákoněny požadavky na odluku od Čechů, a právo Slováků na svéprávnost a vlastní spisovný jazyk

- První pokusy o vytvoření spisovné slovenštiny v 18. století
 - o Josef Ignác Bajza
- Koncem 18. století Anton Bernolák na základě západoslovenského nářečí spisovnou slovenštinu. Ale byla zde značná nejednota, protože zde byla skupina evangelíků (Jan Kolár, Pavel Josef Šafařík) uznávali pouze spisovnou Bibličtinu – češtinu Bible Kralické
- Ve 40. letech 19. století konečně vznikl celoslovenský spisovný jazyk, vytvořený na základě středoslovenského nářečí – štúrovština – podle Ludovíka Štúra – boj proti maďarizaci
 - o Stala se jazykem, kterým psali v novinách
 - o Kolem Štúra se scházeli básníci – inspirace životem obyčejných lidí, slovenskou přírodou
 - Samo Chalupka, Janko Král, Ján Matúška – autor hymny Nad Tatrou sa blýská, Ján Botto + Andrej Sládkovič – skladby o Jánošíkovi

Třetí fáze českého národního obrození

- Spjata s počátky romantismu
- Karel Hynek Mácha, Karel Jaromír Erben, Josef Kajetán Tyl
- 20. – 40. léta – 30. vrchol
- Odlišuje se:
 - o Už není záležitostí nejužší vrstvy nadšenců, ale celonárodní
 - o Zlepšil se stav jazyka a literatury a obecně kultury a vědy
 - Byly splněny cíle národního obrození: Čeština jako spisovný jazyk, rozšíření slovní zásoby, ubránili jsme se germanizaci, díla jsou kvalitní
 - o Musí ještě držet krok s Evropou, a s novými trendy; nové umělecké směry...
 - Vychovávat český národ k vlastenectví
 - o Začíná se rozvíjet žurnalistika
- Vznikla Matice Česka – instituce, která se zaměřovala na vydávání českých literárních děl, ale i odborných
- Karel Hynek Mácha (1810-1836)
 - o Zemřel v Litoměřicích, narodil se na Malé Straně
 - Při pomoci, při hašení, se nakazil infikovanou vodou, zemřel asi na cholera
 - o Pocházel z rodiny mlynářského pomocníka, odrazilo se to v jeho tvorbě, ze strany matky znatelné hudební nadání – snažil se psát, aby verše byly libozvučné, aby zde byla slyšet zpěvnost, miloval umění – kreslil hrady a zříceniny
 - o Studoval na gymnáziu, pak šel studovat filosofii, studie práv – dokončil ji v roce svého úmrtí, musel splnit určitý počet let praxe – advokátní pomocník v Litoměřicích
 - o Působil v kajetánském divadle, jako ochotník, zde poznal svou budoucí ženu Lori – Eleonora Šonková – osudová láska, nebyla moc inteligentní, porodila mu syna – Ludvík, nepřežil 1 rok a zemřel
 - o Žárlil na Lori, byl revolucionář, byl temperamentní, často se s někým hádal, měl problémy s policií
 - o Rád cestoval, toulal se přírodou, jeho záliba byly hrady a zříceniny, rád chodil pěšky, třeba do Itálie, nebo z Prahy do Krkonoš – do Českého Ráje
 - o Velice rád četl – Bayrona, Shakespeara – pokoušel se psát sonety, Goetha
 - o V roce 1838 byly jeho ostatky převezeny na vyšehradský hřbitov
 - o Jeho jméno je Karel Ignác – z němčiny, znamená Hynek
 - o Jeho podobizna se nikdy nezachovala, sám sebe popsal v díle Cikáni
 - o Dílo:
 - Psal poezii, prózu a dramata
 - Zpočátku psal básničky Německy, inspirace – v přírodě – Krajinou v okolí Bezdězu – Máj, inspiroval ho třeba Shakespear, Bayron

- Psal si deníky – tajným písmem, obsahovali erotické pasáže, jsou tam psány sny, jeho cesty, náčrtky děl, Jakub Arbes rozluštil jeho písmo
- Psal historické prózy – chtěl udělat 4dílný cyklus – Kat, dokončen pouze 1. díl - Křivoklád, měli být pojmenovány podle názvů hradů: Vyšehrad, Karlštejn, Valdek, nebyly dokončeny, všemi díly měla procházet postava tajemného kata – syn levobočka posledního Přemyslovce, Václava III., pracoval jak kat, přestože věděl, že je synem přemyslovce. Dokončený díl zachycuje, jak byl Václav IV. Byl vězněn na Křivoklátě. V díle mu pomáhají kat a jeho milenka.
- Psal lyrizované prózy – něco jako bayronské povídky
 - Děj v pozadí, v popředí vystupují lyrické prvky
 - Mají autobiografické prvky, shrnul je do skladby Obrazy ze života mého
 - Márinka
 - Když byl mladík, zamiloval se do Márinky Štichové, ona ovšem zemřela
 - Vypravěčem je básník Hynek, který navštíví chudou pražskou čtvrť Na Františku, aby poznal dívku, která si zamilovala jeho básně. Když se s ní setká, zjistí, že je hodně chudá, její otec je žebrák, má vynikající hudební nadání, žije v chudém bytě, ale v předsíni stojí piano. Zjistí, že Márinka je nemocná, jednoho dne se Hynek rozhodne putovat do Krkonoš se svým přítelem. Za měsíc, když se vrátí, zjistí, že mu Márinka zemřela
 - Typickým prvkem je využití kontrastů
 - Pouť Krkonošská
 - Údajně první český horor
 - Hlavní postavou je poutník, který v klášteře na vrcholu Sněžky pozoruje ožvlé mrtvé mnichy, kteří ožívají vždy na jeden den v roce. Mají možnost se vyslovit se k posmrtnému životu, on s nimi rozmlouvá. Mniši jsou spjati se stěnami kláštera, tmavé místnosti, mohou pozorovat oknem krásnou jarní přírodu. Jsou z toho zoufalí, ale sami nemohou opustit tento temný klášter, a proto většina z nich rezignuje, tak volí věčnou smrt. A dokonce i sám poutník se k smrti sám odhodlává.
- Cikáni
 - Román, říká se o něm, že je to prozaická obdoba Máje, protože je to obdobný motiv jako v Máji, a to sice takový, že:
 - Hlavní hrdina, mladý cikán, zjišťuje, že jeho vlastní otec, svedl jeho milou. Mácha se chtěl takto zpodobnit – jako mladý cikán
- Typické prvky Máchových děl:
 - Často se inspiroval přírodou
 - V jeho dílech vystupují:
 - Poutníci, poustevníci - společnost jim nerozumí, utíkají do samoty
 - Loupežníci – volí aktivní způsob reakce – bouří se
 - Témata:
 - Téma svobodného putování
 - Odloučení od života a lidí
 - Revoltuji – bouřím se proti osudu...

- Země jako symbol jistoty
 - Protiklady: sen a skutečnost
- Máj
 - Na vlastní náklady – asi 600 výtisků, v roce 1836, kdy umřel
 - Z počátku bylo dílo kritizováno, za to, že není vlastenecké
 - Báseň byla pochopena až při dalším vydání, následující generace se jmenovala generace Májovců
 - Baladycká, lyrickoepická báseň
 - Děj není příliš rozvinutý
 - Skládá se ze 4 zpěvů a 2 intermezz (hudebně dramatická vložka, která příliš nesouvisí s dějem, většinou vážného obsahu)
 - Základní témata: ... na papíře
- Karel Jaromír Erben
 - Jeho otec byl švec, narodil se v Miletíně
 - Studoval filozofii, později práva v Praze, zde se seznámil s Palackým, pracoval jako archivář v archivu v Praze, stal se praktikantem u hrdelního soudu, později nastoupil k pražskému fiskálnímu úřadu.
 - Spisovatel, literární historik, sběratel české slovesnosti, básník, překladatel.
 - Spolupracoval s Františkem Palackým – měl za úkol třídit mimopražské archívy.
 - Na Moskevské výstavě onemocněl plicní nemocí, později i tuberkulózou.
 - Sbíral české lidové písně (tedy nikoliv z Moravy), nápěvy, básničky, říkadla, lidové písničky, upravoval je a domýšlel si je – dále s nimi pracoval
 - Hledal prapůvodní podobu příběhů – říkal, že má hlubší význam
 - Kytice z pověstí národních – sesbíraná z žánrů lidové slovesnosti
 - Chtěl, aby básně byly nadčasové
 - Celou skladbou prochází problém viny a trestu
 - Lidské konflikty vyplývají z povahových vlastností
 - Téma osudovosti – něco vepsaného v osudu, po každé провинění jasně následuje trest
 - Záměrně nezasazuje příběhy do konkrétního času, nebo místa
 - Kompozice je naprosto pečlivě sestavená
 - První báseň Kytice a poslední Věštyně – objevuje se tu téma národa – národní smutek, ale je tu i naděje; nejsou to balady; symbolika
 - Poklad a Dceřina kletba – spojuje je téma mateřské viny, matka rok truchlí, nad tím, že nechala dítě na velký pátek ve skále; dcera čeká nemanželské dítě, je popravena
 - Polednice a Vodník – nepřátelská nadpřirozená bytost, využívá zde zvukomalby
 - Svatební košile a Vrba – porušování křesťanských hodnot,
 - Prostonárodní české písně a říkadla.
 - Psal i historická díla, například *Sebrané spisy Jana Husi*
 - Ovlivnil hlavně Neruda
 - Záhořovo lože
 -
- Josef Kajetán Tyl
 - Narodil se v Kutné Hoře, odešel studovat do Hradce Králové – zde se seznámil s Klicperou – vzbudil jeho lásku k divadlu. Poté odešel studovat filozofickou fakultu do Prahy, avšak studia nedokončil.
 - Významný dramatik a novinář
 - V Praze pracoval jako účetní, ve volném čase se věnoval divadlu a novinářině.

- Založil Kajetáncké divadlo, to zkrachovalo, hrál zde i Máchu
 - Kočovná divadelní společnost
- Vydával spoustu časopisů: Květy České, Vlastimil, Pražský posel.
- Angažuje se i politicky, byl zvolen poslancem říšského sněmu, získal tak nepřátele, byl vyhozen z divadla => umřel v Plzni, v bídě.
 - Snažil se vychovávat Český národ – projevuje se i v jeho dílech
- *Fidlovačka aneb Žádný hněv a žádná rvačka* – fraška, hra se zpěvy, poprvé se zde objevila česká hymna, nešťastná láska – Lidunka a Jeník
- Lesní panna
- Historické hry – Jan Hus
- Próza, satiry
- Rozervanec – tím rozervancem je podle všeho Máchu, je polemikou na romantický postoj, dva umělci Karel a Hynek, jsou v kontrastu. Karlovi se podaří překonat snilkovství romantického, je prospěšný lidu; Hynek ztroskotá, utápí ve svém žalu, bere sebou i ostatní, sám i umře
- Poslední Čech – novelka, velice ostře tuto povídku zkritizoval Karel Havlíček Borovský, sentimentální
- Dekret kutnohorský – stávka, nechal popravít vzbuřence, král potrestá měšťany, podnětem byla skutečná stávka – smíchovských dělníků, šoupl sem Jana Husa
- Dramatické báchorky – objevují se zde pohádkové motivy, vystupuje zde dvojí svět – lidi, svět nadpřirozených bytostí
- *Strakonický dudák*
 - Hlavní hrdina je dudák Švanda, jeho matka je víla Rosava, dává mu na cestu kouzelné dudy. Svět víl – zosobněná česká příroda, princ princezna. Kalafuna – provází Švandu, Dorotka – typicky kladné postavy, nakonec se stane Švanda – typický realistický styl; jazyk jako charakterizační mluva
- Karel Sabina
 - Epigon (napodobatel) Máchy
 - Spolupracoval s tajnou policií, udal Boženu Němcovou
 - Byl 8 let vězněn
 - Psal libreto k operám – Prodaná nevěsta, Braniboři v Čechách
- Josef Václav Frič
- Václav Bolemr Nebeský
 - Přítelem a ctitelem Boženy Němcové

Realismus

- Ze slova skutečný, věčný
- Poprvé ho použila skupina kritiků, kteří se negativně vyjadřovali k dílu francouzských malířů, kteří začali kreslit obrazy s pravou skutečností, zorganizovali výstavu, nazvali ji Realismus (reálné dříve i nevkusné)
- Ve 40. a 50. letech 19. století, přetrvává ovšem až do století 20., kde se objevují nové typy realismu
- Prostý, popisný realismus
 - Popisy ze světa prostých lidí (Božena Němcová)
- Kritický realismus
 - Autoři záměrně předkládají jevy, které se dají kritizovat
- Naturalismus
 - Objevuje se ve Francii, vyhází z myšlenky, že člověka ovlivňuje dědičnost a prostředí, díky tomu je člověk takový jaký je.
 - Zachycují až drasticky některé scény, chtějí naznačit dědičnost a ovlivnění prostředím

- Už někdy na konci 20. let 20. století se objevují tendence, kritizovat. Nelíbilo se jim, že hrdinové jsou často zahledění do sebe, často sobečtí, často sebou strhnou lidi kolem sebe do záhuby
- Přervávají politické, sociální útlaky...
- Lidé začali zjišťovat, že věda je pro ně jediná jistota, která jim zbývá – spousta převratných technických vynálezů
- Obrovský rozvoj přírodních a společenských věd
- Vzestup měšťanských vrstev, začíná se zde objevovat kapitalistický způsob
 - o Vzniká podnikatelská, drahá, vrstva. Těmto lidem se vyplatilo v životě, když začali rozumem poměřovat situace, do kterých se dostali, vypočítavost...
- Věda:
 - o Darwinova evoluční teorie
 - Silnější jedinci vždy přežijí, umírají ti slabší, z té vyšli naturalisté
 - o Paster – lékařství
 - o Alfréd Nobel – dynamit, za ty peníze uděloval Nobelovi ceny
 - o Sériová výroba automobilů – Rudolf Diesel
 - o Edison – zdokonalil žárovku, vymyslel filmovou kameru
 - o Vynalezeny telegrafy – Samuel Morse
 - o Emil Berliner – gramofon
 - o Literatura:
 - Bratři Lumiérové – vynalezli kinematograf
 - První stále kino - v Karlově ulici – 1907 – Viktor Ponrepo
 - o První tiskařská rotačka – v Americe
 - o František Křižík – veřejné osvětlení
 - o Bratřenci Veverkové – ruchadlo
 - o Ressel – lodní šroub
 - o František Josef Gerstner – Parní Stroj zdokonalil
- Lidé znovu začínají důvěřovat rozumu a smyslovému poznání, začali věřit spolehlivým, vědecky přesným vědám (exaktním vědám)
 - o Přeneslo se to i do společenských věd, vědci chodí do společnosti, pozorují, fakta o lidech, to co si sesbírali, porovnávají
 - Společenské vědy začínají přebírat metody vědecké, Comte – zakladatel sociologie – nazval ji sociální fyzikou
 - Snaží se uplatňovat vědecké postupy, co se objevují v přírodních vědách
 - Každé literární dílo bylo chápáno jako vědecká analýza společnosti
 - o Začali používat nářečí a spisovné mluvy, aby umocnili dojem, že je to reálné
- Zásady:
 - o Pravdivě zachytit skutečnost, zachycují v literárním díle, jak to ve společnosti vypadalo
 - o Realismus pracuje i s lidským nitrem, aby dokázali, co se odehrává v nitru chorého člověka
 - o Podrobné charakteristiky postav
 - o V realizmu je objektivní přístup autora ke skutečnosti
 - o Důraz na rozumové poskytnutí skutečnosti, nikoliv na cit
 - o Autoři jsou angažovaní – nekopírují skutečnost, ale vyberou a zvýrazní jen některé rysy, které chtějí kritizovat
 - Podvědomě autor čtenáři podbízí skutečnost, nebo své názory, za účelem manipulace – realistická fikce
 - o Realisté chtějí kritizovat některé nedostatky, zachycují témata ze současnosti
- Téma literárních děl:
 - o Společenská témata, problémy ve společnosti, problémy nižších vrstev: alkohol, prostituce, nelehké postavení ženy, otřesné podmínky dělníků

- Složitost vztahů – úchytky až patologické, chtějí ukázat, jak tyto jevy narušují vztahy s lidmi
- Chtějí zachycovat každodenní život
- Hrdinové literárních děl:
 - Typizace – realističtí autoři si nevšímají jedinečnosti jedince, ale chtějí zachytit, to co je typické pro většinu lidí dané vrstvy
 - „Má ubohá paní Bohariová trpí a pláče zároveň ve 20 Francouzských vesnicích“
 - Hrdinou je celý kolektiv na místo hrdiny
 - Je vždy ovlivněn svým původem (dědičností) a prostředím ve kterém se pohybuje a žije
 - Hrdina se vyvíjí
- Využívají nové prostředky: hovorová řeč, nespisovná mluva (argot, slang, nářečí)
- Nejčastější literární formy:
 - Román – typický žánr, má být zrcadlem společnost
 - Společenské
 - Historické – kritizuje se zde současnost
 - Často vznikají celé románové cykly
 - Vzniká román – fejeton – román, jehož části jsou otiskované v novinách na pokračování, skládá se z řad uzavřených epizod
 - Rozvíjí se povídky a novely

Výtvarné umění:

- Gustav Courbet – zachycoval skutečnost, tak jak je
 - Sestavil výstavu Realismus
- Honoré Daumier – vytvářel akvarely na téma Fontainových bajek
- Ilja Jefimovič Repin – autor obrazu Lva Nikolajeviče Tolstého
- Karel Purkyně – Sova sněžná, portrét kováře Jecha

Architektura:

- Železo a sklo
- Tyto materiály se používaly na výrobu předmětů denní potřeby (?), potom kovové konstrukce mostů, parlamenty, radnice, divadla, muzea, železniční zastávky...
- Věžní hodiny – Big Ben
- Eiffelova věž v Paříži
- Domy se staví ve stylu novobaroka, novogotiky
- 19. století století historismu
- Doplnit

Francie

- Honore de Balzac
 - 1799-1850 - tvořil i v romantismu – narodil se v měšťanské rodině, ve škole příliš nevynikal, jen s obtížemi dostudoval gymnázium. Byl nesmírně ambiciózní a měl pevnou vůli
 - Matku nesnášel – poslala ho na studia práv, on chtěl být spisovatelem a chtěl být slavný, dostával od ní finanční podporu za období studia práva a bude se věnovat pouze psaní – chtěl tak dokázat, že má talent
 - Neuspěl, ale odmítl nastoupit do běžného povolání
 - Aby se uživil, začal psát na objednávku podřadná díla, až od svých 30. let skončil s psaní konzumní literatury a začal se věnovat psaní děl, díky kterým je znám.
 - Žil v bídě, myslel si, že si polepší s ukrajinsko-polskou šlechtičnou (oženil se až v okamžiku, kdy umírala, nakonec se s ním rozvedla)
 - Neuměl svá díla prodat, velice intenzivně pracoval
 - *Umění jak nikdy neobědovat doma a vždy večeřet u cizích.*

- Napsal kolem 100 románů, o svém díle mluvil o lidské komedii, dal si za úkol vylíčit život měšťanů – ziskuchtivost, hon za mocí a penězi.
- Konzumní literatura – potřeboval splatit dluhy, od 30 psal rozumná díla
- Lidská komedie – kriticky se snažil zachytit všechny společenské vrstvy (měšťany, povolání), klade důraz na kritiku. Mělo to být zesměšnění společnosti.
- Lidská komedie
 - Románový cyklus, do 3 částí
 - 1. Studie mravů
 - Jaký účinek má lidské jednání
 - 2. Studie filosofické
 - Co je příčinou lidského chování.
 - 3. Studie analytické
 - Rozebírá základní principy lidského chování
 - Dále dělil scény podle kategorie: život osobní, vojenský, pracovní
 - Osu tvoří 3 romány: Otec Goriot, Ztracené iluze, Lesk a bída kurtizán
 - Snažil se shromažďovat fakta o společnosti, odrazilo se to tak, že zde najdeme podrobné popisy postav a prostředí
- Dokázal vystihnout psychologii žen a lidí, posedlých touhou po kariéře
- Pracoval metodou opakujících se postav – hrdina z jednoho románu se objevuje v jiném jako vedlejší postavička, jsou zasazeni do jiného prostředí, upravují se zde charakterové vlastnosti
 - Umožnilo mu to zachytit, jak se společnost vyvíjí – „Společnost v pohybu“
- Často porušuje časovou posloupnost
- Otec Goriot
 - Název podle ústřední postavy – bohatý a úspěšný kupec, miluje až zaslepeně své 2 dcery, odkáže jim veškeré své jmění, dcery si ho neváží, jdou pouze po penězích
- Evžen Rastignac
 - Student, zpočátku naivní, přichází do Paříže, protože se chce stát slavným, myslí si, že když bude čestný, získá slávu. Postupně zjišťuje, že jsou mu tyto věci k ničemu
 - Valtrín – má za úkol vyléčit Evžena, dovést ho poznání
- Jednotlivé postavy se vzájemně proplétají
- Lesk a bída kurtizán
 - Román o vztazích vyšších vrstev s podsvětím (prostitutkami)
- Evženie Grandetová
 - Gandet - všechno na světě dělá pro peníze, nechce je dát ani na doktora pro svou ženu
 - Má dceru Evženii, svým lakomstvím zničí štěstí své dcery, nesouhlasí se sňatkem, bojí se že by vyplacením věna zchudl
- Ztracené iluze
 - Vystupuje zde venkovský básník, odjíždí do Paříže, tam poznává rub i líc slávy, že úspěch záleží pouze na zájmu těch, jemuž umělec slouží.
 - Řeší dilema – má žít čestně, nebo zaprodat se a být slavný
 - Román, který kritizuje Pařížské novináře
- Šagrénová kůže (Oslí kůže)
 - Motiv kůže – talisman, „kouzelná kůže“, splní přání, ale zmenší se se štěstím svého majitele, až nakonec zemře
- Gustav Flaubert
 - Narodil se v rodině s lékařskou tradicí, díky tomu zasadil i jednoho hrdinu do lékařského prostředí, od mládí chtěl být spisovatelem, v mládí prožil několik

milostných románek, to se odrazilo v jeho tvorbě. Do 25 let žil jako starý mládenec, v rodní vesnici, věnoval se výhradně psaní.

- Část roku pobýval v Paříži, aby se dostal do kulturního prostředí, pobýval v salónech, účastnil se společenských večerů. Seznámil se zde třeba s Tainem.
- Když mu bylo 37, vydal se do Tuniska, aby sesbíral informace k budoucímu románu.
- Paní Bovaryová
 - Původně tento román uveřejňoval v novinách na pokračování, byl postaven před soud, údajně urážel mravy a náboženské představy
 - Téma: vdaná žena, vychovaná v klášteře, podvádí manžela
 - Spor vyhrál, je to prý obhajoba nemravnosti
 - Když vyšla knižně, tak si ji lidé, kvůli skandálu, kupovali ve velkém
 - Podtitul zní Mravy francouzského venkova
 - Naznačoval, že případ není ojedinělý, což bylo skandální
 - Ema Bovaryová – povrchní žena, vychována v klášteře, četla knihy, kde byla zachycena romantická dobrodružství žen, byla naivní, že něco takového prožije. Manžel lékař, pohybuje se ve vyšší společnosti – pokrytecké, začíná nesnášet maloměšťáky, zanedbává péči o dcerku, vydržuje si své milence, rodina se zadluží, dům se dostane do exekuce, ona se otráví, pak se zabije její muž, nemůže bez ní žít – miluje ji
- Salambo - historický román ze starého Kartága. Vzpouza žoldnéřů proti Kartágu. Název je odvozen podle jména hlavní hrdinky - dcery hlavního vojevůdce Kartaginců. Zamiluje se do vůdce vzbouřenců. Líčí prostředí, zajímavé postavy, davové scény a otrokářství.
- Guy de Maupassant
 - Jeho otec pocházel z šlechtického stavu.
 - Stal se slavný díky povídkám, jejichž náměty čerpal z normandského venkova a z městského prostředí.
 - V dospělosti začal trpět depresemi a později umřel v léčebném ústavě u Paříže.
 - Miláček - společensko-kritický román, v němž si mladý novinář za pomoci své přitažlivosti
 - buduje kariéru využíváním žen. Nakonec se cílevědomý mladík dostává až do pařížských šlechtických kruhů.
 - Kulička - nepopulárnější povídka, z prostředí prusko-francouzské války. Ústřední postavou je prostitutka Elisabeth Rousset, zvaná Kulička, jež zachrání občany městečka tím, že poskytne služby pruskému důstojníkovi. I přes tento „hrdinský čin“ jí ostatní neustále pohrdají. Vzkvítá však myšlenka, kdo je mravnější a větší vlastenec: prostitutka, jež se obětovala, nebo „slušní“ lidé, jež se snaží vše jen přežít?
- Emil Zola
 - Zabiják – Naturalistický román, který pojednává o Gervaise, venkovské dívce, která se spolu s dětmi přestěhuje do Paříže spolu se svým druhem Lantierem. Gervaise pracuje jako prádlena a začíná se o ní ucházet klempířský dělník Coupeau, kterého si vezme za muže. Později si otevře prádelnu a narodí se jí dcera Nana. Zvrat nastane v okamžiku, kdy Coupeau spadne ze střechy a je dlouho upoután na lůžko. Coupeau si zvykne na nicnedělání a začne pít. Zpočátku chodí na skleničku s přáteli, později pije víc a víc. Nakonec umírá na delirium tremens. Gervaise dopadá stejně jako její manžel, ztrácí práci a umírá jako lidská troska. Nana se živí prodáváním svého těla.

Naturalismus

- Myšlenka: lidské jednání je výsledkem dědičnosti a prostředí kde žijeme
 - Člověk jedná stejně jako zvíře

- Často zachycovali temné stránky života – alkoholiky, kriminálníky
- Často v nižších vrstvách, román má být přírodopisnou studii lidského života
 - Zachycují i kruté věci, jako by studovali nějaké jiné zvíře

Realismus v Anglii

- Začali se zde vyskytovat realistické prvky v dílech romantických autorů 30 let 19. století
- Viktoriánská doba
 - Za vlády královny Viktorie, hodně kolonií
 - Gentleman – čestný charakterní muž, nevyhýbá se překážkám, řeší vše svým rozumem – ideální muž
- Charles Dickens
 - Kronikář života nižších vrstev
 - Sám odtud pocházel, dokonale ho znal, sám se musel protloukat životem
 - Velkou část života prožil v Londýně, potloukal se po londýnských ulicích
 - Když mu bylo 12, tak mu rodiče zavřeli do vězení pro dlužníky, a on zůstal na ulici sám, musel si na sebe vydělat, v továrně, písař, soudní zapisovatel, pracoval pro noviny jako zpravodaj
 - Živil se veřejným předčítáním svých knih
 - Ženy omdlévaly, polovina sálu plakala, dokázal se do toho vcítit
 - Po 2 letech se jeho rodiče dostali z vězení, miloval svého otce a neměl rád matku, odráží se to v jeho dílech
 - Celá řada jeho knih zachycuje nešťastné osudy malých dětí, které se vyskytují bez rodiny a bez domova, kteří se musí protloukat svým životem
 - Psal to s Láskou a Pochopením, bylo to až moc sentimentální
 - Měl se svou ženou 9 dětí, sestra od manželky pomáhala s výchovou dětí
 - Často se dostával do konfliktu s nakladateli
 - Měl mimořádný pozorovací talent, především je ceněn jeho humor
 - Kronika Pickwickova klubu
 - Román humoristický a kritický
 - Vsadil sem kritiku některých věcí v Anglii
 - Komické příběhy 4 nepraktických chlapíků – gentlemanů
 - Pronikají výpravy na venkov, vystupuje zde pan Pickwick – charakterní muž, je zásadový, odmítá zaplatit podvodníkům peníze, dostává se do vězení pro dlužníky
 - Vystupoval zde sluha pana Pickwicka – prostořeký mužík, který je praktický, má vtipné komentáře, autor zde hodně využívá komiky
 - Oliver Twist
 - Román, vzbudil ohlas u čtenářů
 - Chlapec, který byl nalezenec, protlouká se životem, prožívá zde dobrodružství, všechno dobře končí, Oliver dostane na konci románu majetek a rodinu
 - David Copperfield
 - Jeho nejoblíbenější dílo, silně autobiografické
 - Jedna dějová linie psaná v 1. osobě
 - Druhá linie – osudy povrchního muže – je zde spatřováno, to co Dickens spatřoval
 - Obě linie nepropojil
 - Nadějně vyhlídky
 - Malá Doritka
 - Sestry Brontëovny - Charlota:
 - Jana Eyrová

- Prolíná se zde romantismus s realismem
- Psané v ich-formě
- Osudy dívky Jany asi od 10 let. Žije v rodině své tety, zažívala tam ústrky – že tam není moc vítaná. Potom se dostává na internátní školu, zase ústrky, neměli ji rádi. Stala se vychovatelkou.
- Nastoupila do rodiny pana Rochestera, vychovává jeho dítě, myslí si, že je vdovec, chtějí se vzít, je stále ženatý s pomatenou ženou, žila ve stejném domě, úspěšně skrývaná, ze svatby sejde, odchází pryč, nakonec se vrátí k panu Rochestrový, on mezitím oslepl při požáru, jeho pomatená žena uhořela, bere si ho za muže
- Klasický příběh, konzumní literatury, román není tuctový
- Emily – Na větrné hůrce

Amerika

- Herman Melville
 - Na pomezí romantismu, realismu
 - Vydal se lovit velryby, vyhodili ho na ostrově, dostal se na Tahiti i na Havaj, z tohoto čerpal
 - Bílá velryba
 - O osudech posádky na rybářské lodi, mají nevyřízené účty s velrybou Movidickem, kdysi kapitána připravila o nohu, stane se z toho hon za velrybou
 - Romantické rysy: zájem o přírodu, symbolika biblických motivů, námořníci mají souvislost s postavami z Bible, děj je alegorický, posádka lodi – lidstvo, které se pachtí za nereálnými cíly
 - Realistické – popisy pasáží, úvahy o vztahu člověka k přírodě
 - Ovlivnil Vladimíra Párala – Mladý muž a bílá velryba
- Harriet Beecher – Stoweová
 - Chaloupka strýčka Toma
 - Zachycuje nelehký život otroků na jihu, celé kniha bojuje za lidskou svobodu, proti otrokářství
 - Román, vyvolal šokující reakce lidí – na severu kladně přijímán, na jihu – autorku považovali za satana
- Mark Twain
 - Narodil se v městečku u řeky Mississippi, to se odrazilo v jeho tvorbě, pracoval jako kormidelník, novinář, tiskař
 - Odjel na divoký západ těžit zlato, účastnil se plavby kolem Evropy
 - Dobrodružství Toma Sawyera
 - Bezstarostné vyprávění, o přátelství dvou chlapců, co zažívají ve svém dětství
 - Určena pro děti, ctěl dospělým připomenout, co všechno prováděli
 - Dobrodružství Huckleberryho Finnia
 - Vystupuje zde černošský kamarád, snaží se mu pomoci z otroctví

Ruský realismus

- Odráží, to co se děje v Ruské společnosti, způsob vlády, sociálních konfliktů, bída ruského venkova, úplatkářství a pokrytectví
- Pokus o psychologickou analýzu hrdinů, autoři se snaží objektivně vidět problémy v Rusku
- Nikolaj Vasiljevič Gogol
 - Prozaik – autor románů a povídek
 - Uzavřený, tajnůstkářský

- Ke konci života trpěl duševní chorobou, negativně ho ovlivňovala jeho náboženská víra. Chtěl vstoupit do kláštera, nakonec tam nevstoupil
- Hodně ovlivněný romantizmem, vrcholná díla psaná v duchu realismu
- Pocházel z Ukrajiny, jeho otec byl statkář, chvilku žil v Petrohradu jako úředník, pak se věnoval psaní knih
- Taras Bulba
 - povídka, ovlivněna romantizmem, navazuje na hrdinské zpěvy
- Petrohradské povídky
 - Až absurdní děj, fantastické
 - Hlavními postavami úředníci a umělci
 - Lidé, co žijí v bídě, často ponižování, podléhají iluzím a bludům
- Mrtvé duše – dobrodružství Čičikova
 - Román, vykazuje rysy romantismu
 - Čičikov – společenský dravec, snaží se ze své pozice získat co nejvíc
 - Chtěl zbohatnout nakoupením mrtvých duší – sedláci, co zemřeli, ale ještě nebyli zaneseni do úředních listin – měli půdu a statek a podle počtu nevolníků platili daň, i za ty, kteří mezitím zemřeli. Vymyslel, že by získal statek s poddanými zdarma, a za mrtvé sedláky by získal příspěvek na statky.
 - Začal ho psát na podnět Puškina, kritizuje zde poměry, které tehdy panovaly v Rusku – mechanismy fungování státu
 - V jeho dílech vystupují postavy, které charakterizuje jejich jméno – Plesnivec, Psotský, Líbeznický
 - Jsou zde úvahové pasáže, uvažuje zde o Rusku, že ho obdivuje až přehnaně – Rusko je silný stát, který se žene vpřed a všechny národy a říše mu ustupují z cesty – všechno spěje k pokroku
- Revizor
 - Drama, komedie
 - Autor se snaží kritizovat a zesměšňovat Ruské úředníčky – kritizuje jejich pokrytectví, jejich nepoctivost, přijímají úplatky, podlézají, jak dokážou lidé být vyděšení.
 - Námět získán od Puškina – omylem ho považovali za revizora
 - Děj se odehrává během jednoho dne, v zapadlém Ruském městečku. Obyvatelé se dozvědí, že je čeká inspekce, přijde revizor, aby prověřil všechny úředníky. Do vesničky ovšem přijíždí Chlestakov, drobný úředníček, je to člověk velice chudý a udělá spoustu dluhů a bojí se, že se na to přijde. Najednou je omylem považován, za očekávaného revizora, upozorní na něho, a rozšíří se zpráva, že je revizor. On se do této role dokonale vžije. Ostatní úředníci z něho mají strach, chovají se poníženě, uplácí ho. Ke konci hry se zasnoubí s dcerou hejtmana. Sluha nabádá Chlestakova, aby odjel. Potom přijíždí pravý revizor.
 - Charakteristika postav prostřednictvím jejich jmen
- Ivan Sergejevič Turgeněv
 - Neměl tak velikánské myšlenky
 - Byl spíše Evropsky orientovaný
 - Studoval v Německu, hodně cestoval po Evropě, po Francii
 - Otcové a děti
 - Román, měl velký ohlas
 - Vystupují zde 2 kontrastní typy lidí:
 - Otcové – lidé, kteří jsou plní romantických ideálů, citově založení, dbají o tradiční hodnoty – aby se rodina měla dobře, měla hodně peněz, vyhýbají se konfliktům – konzervativní

- Děti – má představovat mladé ruské intelektuály – kritizoval je, typy nihilistů – lidé, kteří jsou pesimističtí, boří tradiční hodnoty, založení na rozumu, odmítají, všechno, co nelze ověřit rozumem – pohrdají láskou, uměním, vlastenectvím, a nesnáší autority
 - V ději vystupuje mladý student medicíny Bazarov – nihilista, každoročně v létě navštěvuje svého přítele, pravidelně šokuje příteleva otce a strýce. Zamiluje se do jedné vdovy, ale nenalezne odvahu, aby s ní žil, stává se zbabělým. Nakonec umírá na tifus, kterým se nakazí při jedné pitvě
 - Připomíná to typ zbytečného člověka
- Ivan Andrejevič Gončarov
 - Oblomov
 - Román je nazván, podle příjmení hlavního hrdiny, je to typ zbytečného člověka – většinou šlechtici, jsou zvyklí hýřit, nudí se. Oblomov je člověk naprosto lenivý, je zvyklý nic nedělat, pořád leží na kavalci, nechává se obskakovat, nerozhodný člověk, spousta životních pánů, žádný ovšem neuskutečnil, nemá na to silnou vůli. Žije z výnosu svého statku. Na statku žije jeho přítel Štolc, seznamuje ho s Olgou, zamilují se do sebe, Oblomov se zalekne manželství – že by musel být aktivní, zbaběle uteče. Olga se stává ženou přítele, Oblomov si bere za ženu svou hospodyní, umírá pasivní.
 - Kritizoval zde ruské statkáře, kteří na tom byli údajně podobně, že se nechali obskakovat. Chátrali duševně i psychicky.
- Fjodor Michajlovič Dostojevskij
 - Dětství prožil v prostředí chudinské moskevské nemocnice – viděl bídu a utrpení lidí
 - Účastnil se pokrokového hnutí – petraševci – usilovali o sociální reformy v Rusku, byli to utopičtí socialisté, ale byli sledováni policií, odsouzeni k trestu smrti
 - V okamžiku když šli na popravu, tak se změnil jejich trest, že budou vyvezeni na Sibiř – 10 let na nucených pracích, a pak jako voják, což ovlivnilo jeho tvorbu
 - Po návratu ze Sibiře, ho to neodradilo od proruských myšlenek, patřil k slavjanofilům – zdůrazňovali velikášství Ruska
 - Když se vrátil ze Sibiře, tak i chvíli pobýval v západní Evropě, hodnotil je jako lidi, co se ženou za svým cílem, měl k nim kritický postoj
 - Podporoval samoděržaví, nevolnictví, policie na něho donášela jenom dobré informace
 - Vždycky usiluje o proniknutí do lidské psychiky
 - Je předchůdcem moderní psychologické prózy
 - Dostojevský často staví hrdiny do vypjaté situace, aby se naplno projevili. Snaží se udělat sondu do psychiky, byl ovlivněn Freudem
 - Vybírá si lidi, kteří se cítí ve světě odcizeni, nemají se o co opřít
 - Postavy jsou až schizofrenní, hledají sami sebe, ale nemohou se najít
 - Zachycuje abnormální jevy – slabomyslné, zločince, bohémové
 - Snaží se zjistit, co lidi motivovalo k jejich jednání
 - Většinou se to hrdinové snaží vyřešit tak, že se přimknou k Bohu a začnou věřit
 - Zápisky z Mrtvého domu
 - Zaznamenal zde svoje prožitky a skutečnosti ze Sibiře – dokumentuje
 - Vytváří zde portréty zločinců, ale podává je z lepší stránky
 - Inspiroval další umělce – Leoš Janáček
 - Zápisky z podzemí
 - Podzemím má být nižší sorta lidí a metafora temných zákoutí naší psychiky
 - Vystupuje zde úředníček – záporná postava, antihrdina

- Je neustále někým ponižovaný a zesměšňovaný, soucítí s ním jenom prostitutka Líza – vidí v něm člověka stejně poníženého jako ona, ale on ji oplácí zlem.
- Zločin a trest
 - Ústřední postavou je student Raskolnikov – člověk, který žije v bídě, to ho psychicky deptá, jeho sestra si vezme člověka bohatého, kterého nemiluje, aby Raskolnikova vysvobodila. Tomu se to nelíbí, chce ukrást peníze staré lichváře a zabít ji – pro něho je to lidská veš. Myslí si, že to bude společnosti prospěšné, během činu se vrátí do domu lichvářky její sestra, zabije obě dvě, to ho natolik rozhodí, že ho trápí výčitky svědomí
- Lev Nikolajevič Totstoj
 - Zanechal studií, ale sám sebe vzdělával
 - Původem šlechtic
 - Rozhodl se usadit na svém statku Jasné Poljaně, a věnovat se hospodářství, nedařilo se mu to, tak na určitý čas vstoupil do armády, účastnil se krymské války, rozhodl se cestovat po Evropě, přestalo ho to bavit, tak se vrátil domů, kde pečoval o osvětu vesničanů, založil zde školu. Když mu bylo 35, tak oženil se s dívkou ze šlechtické rodiny, sešly se zde 2 rozdílné povahy.
 - Neustále svou ženu podváděl, povídal jí o tom, až brutální otevřenost, nutil ji, aby četla jeho deníky
 - Panovačný bouřlivák, měl spoustu nápadů, ale nikdy to nedokončil, byl megaloman
 - Začali ho zajímat ruští mužici – obyčejní lidé, začal se tak oblékat, začal dělat fyzickou práci, odmítal carismus a pravoslaví. Kritizoval západní Evropu – průmyslový pokrok přináší, to že jsou lidé navzájem odcizení
 - Navázal na Petra Chelčického – nemělo by se odporovat zlu násilím
 - Bez rozloučení opustil domov, rozhodl se jezdit vlakem bezcílně, onemocněl, zemřel
 - Autobiografická tvorba – Bezuchov, Levin
 - Uměl poutavě vyprávět, měl dobrou pozorovací schopnost, perfektně uměl vystihnout duševní pochody
 - Vojna a mír
 - Románová epopej, nebo také román – řeka. Děj je neuvěřitelně rozvětvený, několikadílňý román
 - Odehrává se v době Napoleonských válek – bitva u Slavkova, tažení do Ruska
 - Asi 250 postav – jak historické, tak fiktivní postavy
 - Vystupují zde 2 postavy, které tvoří protiklad:
 - Andrej Bolkonskij – jedná spíše rozumem, energický realista, vojenská sláva je pro něj všechno, je mravně pevný, zemře v bitvě
 - Pierre Bezuchov – opak, nepraktický snílek, je pacifista, silně autobiografické prvky, dostane se do zajetí a setká se s mužikem, ten mu otevře oči. Přestože tvrdě pracuje, tak dobře snáší svůj osud. Snaží se provést atentát na Napoleona. Na konci se ožení s Natašou Rostovovou – ideální žena, vzorná matka
 - Je tu vylíčena významná bitva, odehraje se v momentě, kdy se něco důležitého stane s hrdinou – osudy jednotlivců se prolínají se společenskými osudy
 - dějiny nevytvářejí vynikající vládci, ale celý lid, a především náhody a neočekávané okolnosti - osudovost
 - jsou zde 2 dějové linie – 1. je válečná, 2. Co, se děje s hrdiny, prolínání

- Anna Karninová
 - Sociálně-psychologický román
 - Zaznamenány zde duševní pochody hrdinů
 - Anna pochází ze šlechtické vrstvy, některé věci jsou přijímány jako odporné, nemožné.
 - 2 kontrastní příběhy:
 - Tragický milostný příběh Anny a Vronského
 - Šťastného manželství manželů Levinových
 - Tyto děje se navzájem prolínají
 - Anna Karininová je provdaná za státního úředníka, staršího, je spíše citově chladný. Anna se v manželství necítí dobře, zamiluje se do mladého, přitažlivého muže. Vronský je spíše povrchní člověk – nikdy si nepředstavuje, že by si Annu vzal. Anna tuto situaci, chce vyřešit tak, že odejde od rodiny. Její manžel si bere jako rukojmího jejich malého syna, zamezuje Anně, aby se stýkala s tímto synem. Všichni Annou opovrhují, i Vronský, který se tohoto zalekne. Psychicky to dále neunes, rozhodne se, že skočí pod vlak. Symbolika vlaku

Čeští autoři

- Poslední 4. fáze Národního obrození, celonárodní hnutí, cíle především politické – Rakousko-Uhersko, mnichovský absolutismus
 - Jsou potlačovány lidské svobody, spisovatelé nesměli moc otevřeně kritizovat – cenzura >> vlastenci svým dílem se snaží upozorňovat na nešvary
 - Dohází k velkému rozvoji české žurnalistiky.
- Božena Němcová
 - Podle všeho nemanželským dítětem, narozená asi 1820
 - Božena Němcová její pseudonym – její adoptivní rodiče: Terezie Novotná – služebná
 - Strávila dětství v Ratibořicích, provdala se asi v 17 letech, na nátlak své matky, za Josefa Němce – vlastenec, úředník finanční stráže; manželství nebylo příliš šťastné, často se stěhovali:
 - v Praze – lékař Josef Radomil Čejka – seznámil ji s tvorbou George Sandové, Václav Bolemlír Nebeský – ovlivnil ji, že začala psát, František Matouš Klácel – ovlivňoval ji myšlenkami o utopistickém socialismu – idealistické myšlenky, Karolína Světlá
 - na Chodsku – poznala život chudých lidí
 - Němec byl nezaměstnaný – finanční nouze – závislá na výpůjčkách a darech od známých, zemřel jí syn Hynek, začala psát Babičku, psychicky i fyzicky na tom byla velice špatně
 - snaží se čtenáře vychovávat, snaží se, aby dílo vyznělo, že jsou si lidé rovni, dobrý konec, vydala různé pohádky a pověsti: upravuje pohádky, rozvíjí je, zachovávána rovnost všech lidí, spravedlivá vláda. Sama se pokoušela psát pohádky
 - Obrazy – dílka, která jsou ovlivněna realismem – přesné objektivní zachycení života lidí v daném regionu – tamější zvyky, jak lidé mluví - nářečí, jak se oblékali
 - Babička
 - Finanční krize vyvolala vzpomínky na dětství
 - Podtitul: Obrazy z venkovského života
 - Není to životopisné dílo Němcové, cílem bylo ukázat, jak žijí lidé v harmonii s přírodou, popisuje, jak lidé v regionu žili, jak se oblékali...
 - Idylické dílo – až pohádka, nenajdeme zde sociální kritiku
 - Babička nemá souvislou dějovou linii – jde o zachycení jednotlivých obrazů ze života, v úvodu vzpomínka na babičku, v závěru poslední léta babiččina života, její pohřeb

- Dějovou osu tvoří 2 pásma:
 - 1. Život na Starém Bělidle, popis všedního dne, příjezd babičky
 - 2. Je zde popisováno střídání ročních období – dáváno do souvislosti s tím, co lidé během roku dělají
- Rozsáhlá povídka
- I národopisné prvky
- Typ dobrého člověka – snaží se pomáhat druhým lidem, vyrovnaný
- Postavy: Barunka – odraz autorky, Adélka, Jan, Vilík, Sultán, Tyrš
- Lidové typy: mlynář, Kristla a Jakub, rodina Kudrnova
- Představitelé ze zámku: kněžna a její dcera
- Slabě naznačeno, že bohatí nežijí v souladu s přírodou a nejsou šťastní
- Pohorská vesnice
 - Alegorické dílo, román
 - Snaží se, aby byli všichni rovni rovni
 - Vystupuje zde šlechtic Hanuš Brezenský, snaží se urovnat sociální rozdíly
 - Vykazuje znaky utopického socialismu
 - Má didaktický charakter
- V zámku a podzámčí
 - Porovnává šlechtu a poddané
 - Vystupuje zde šlechtična, která se snaží více poddanské vrstvě přiblížit
 - Budováno na principu kontrastu – 2 vrstvy – bohatí a chudí
- Divá Bára
 - Příběh o nevšední dívce, vesnice ji odsuzovala – emancipovaná žena
 - Chtěla pomoci své kamarádce, musela přespat v márnici, pak došlo ke šťastnému shledání, nakonec se provdala za myslivce
- Karla
 - Příběh o mladé dívce, která si vzala vojáka, narodil se jí kluk, její namžel umřel ve válce, oblékala ho jako dívku, aby nemusel do války, ale zamiloval se do mlynářovy dcery, a nakonec vše vyšlo na jevo, a vzali se
- Ovlivnila Saiferta:
 - Věříř Boženy Němcové
- O jejím životě: Jan Miroslav Ivanov – Záhada života paní Betty, Helena Sobková – Tajemství Barunky Panklové, Josef Polák, Vladimír Macura – Sen o trnové koruně
- Karel Havlíček Borovský
 - Obrazy z Rus – popisuje neutěšené národnostní poměry, spíše publicistická práce
 - Epigram – v Antice – nápisy na hrob, krátký útvar, útočný, na konci je vyhrčená pointa
 - Epigramy – 5 oddílů: Církvě, Vlasti, Studentů, Múzám ...
 - Církev – zúčastňuje se semináře, vyhodili ho – fanatismus, manipulace s míněním lidí
 - Státní instituce – poměry v Čechách – absolutizmus, hloupost vládců
 - Studentů – kritizuje poměry, co panují ve školství
 - Psány formou ironie, kritizuje poměry, to občas působí komicky, inspiruje se lidovou poezií, jeho básně jsou podobné písni – rytmické, krátké, jednoduché. Jazyk je blízký obyčejnému lidu. Jeho básně často napodobují nějaký útvar lidové slovesnosti (popěvek, modlitba, ukolébavka)
 - Krátké – někdy 4 verše, upravuje si lidové rčení, používá výrazy, které najdeme v pohádkách
 - Zakladatel moderní žurnalistiky u nás
 - Působil v Pražských a Národních Novinách, Česká Včela – příloha, Šotek – humoristická příloha, Slovan – časopis v Kutné hoře
 - Deportace do Brixenu

- Literárně zde tvořil, vznikla zde větší část tvorby
- Tyrolské elegie, Křest sv. Vladimíra, Král Lávr
- Chovali se k němu slušně a dobře se o něho strádali, akorát toužil vrátit se domů
- Tyrolské elegie
 - Žalozpěvy, zachycují zatčení a deportaci do Brixenu
 - Objevuje se zde situační (jak se jim splášili koně) a jazyková komika
- Král Lávr
 - Irská lidová pověst o králi s oslíma ušima. Králův holič nesmí prozradit jaké má král uši. Toto tajemství řekne vrbě, ze které si někdo udělá píšťalku a ta to roztroubí po celém kraji.
- Křest svatého Vladimíra
 - Příběh boha Peruna (slovanský bůh hromu). Car chtěl, aby mu o svátku Perun zahřměl na oslavu, Perun to odmítl splnit. Car dal Peruna chytit a utopit. V tomto díle je prakticky v každém čtyřverší použit vulgarismus, je psáno velmi čtivě. Borovský srovnává práci bohů s novinářinou. Dílo je velmi kritické, tato kritika vrcholí v závěru.
- Epigramy
 - krátké veršované skladby, které v první části uvádí jakousi představu a druhá končí pointou. Většinou se jedná o kritiku, parodii, či satiru. Borovský je definuje: „Epigramy jsou malinké nádoby, do kterých vztek svůj nalévám, aby mi srdce nežral“.
 - Král (absolutismus), církve (vadila mu přílišná moc, arogance), kritizuje poměry ve školství.
 - Používá ironii, často se inspiruje lidovou poezií (rytmické, krátké, jednoduché, jazyk je blízký obyčejnému lidu – hovorové až nespisovné prostředky, nápodoba útvarů lidové slovesnosti)
 - Využívání lidových rčení
- Duch Národních novin
 - výběr novinových článků z období působení K.H. Borovského v Národních novinách.

Česká literatura v 50 a 60 letech 19. století – generace májovců

- 50. léta – ve znamení porážky revoluce v roce 1848
 - Alexandr Bach – státní moc se opírala o policejní složky – tajná policie hlídala některé nepohodlné osoby, řada osobností byla umlčena – někteří se dostali do vyhnanství – Borovský, do vězení – Sabina, Frič
 - Období literární cenzury – řada umělců kritizovala tuto situaci
 - Politická situace se projevila v literatuře úpadkem (utlumení) literárního dění, ale došlo k několika významným literární počínům:
 - Erbenova Kytice a Němcové Babičky, časopis Lumír
 - Ke konci 50. let nastupuje nová generace literátů – májovci
- 60. léta – 1860 byl vydán říjnový diplom – rušil Bachův absolutismus – došlo ke krátkodobému uvolnění cenzury – literární dění začalo být čilé
 - Vznikla celé řady spolků: Sokol – Miloslav Tyrš – vytvořil tělocvičné termíny
 - Hlahol
 - Umělecká beseda – sdružoval různé umělce, kteří se scházeli a debatovali o umění
 - Rozvíjí se žurnalistika
 - 1862 vzniklo a bylo otevřeno Prozatímní divadlo – hrou od Vítězslava Hálka – Král Vukašín
 - 1868 základní kámen k Národnímu divadlu
 - Veřejné sbírky na stavbu

- Dění v literatuře:
 - Almanach Lada Nióla
 - Sestavil ho Josef Václav Frič
 - Almanach Máj
 - Vítěslav Hálek, Jan Neruda, Karolina Světlá, Adolf Heyduk, Rudolf Mayer,
 - Název odkazuje na dědictví Máchy
 - Generace těchto autorů se pojmenovala podle názvu tohoto almanachu – Májovci
 - Označovali Máchu za prvního českého moderního básníka, nechali se jím inspirovat, fascinoval je buřičstvím – revoltou
 - Z počátku je ostatní umělci přijímali negativně – vyčítali jim odnárodnělost – neodkazovali se k národním tradicím, chyběl jim zde ideál pravého Čecha
 - Almanach – protiklad k periodickému tisku – příležitostník, bývá vydáván u nějaké významné příležitosti
 - Soubor děl různých autorů
- Májovci
 - Skupina romanticko-kosmopolitní – inspirovali se zpočátku romantickými autory – Mácha, Poe, Huga, Sandor Petöfi
 - Kosmopolitní – otevření světu, nemají zde tradiční národní témata, která by nějak povzbuzovala český národ - obecná generační témata
 - Nerespektovali naše národní specifika – nevolili témata z národní historie, byli prostě světoví
 - Razili heslo: Od minulosti k přítomnosti
 - Zajímala je přítomnost – od romantismu přešli k realismu, je tu kritika společnosti – sociálních poměrů – postavení žen ve společnosti, postavení dělníků
 - Snažili se pozvednout českou literaturu na světovou úroveň
- Vítězslav Hájek
 - Byl často srovnáván s Nerudou, vyšel z toho lépe – byl nejpobulárnějším májovcem ve své době
 - Působil jako soukromý učitel v rodině advokáta, učil jeho dceru Dorotku Horáckovou, která byla jeho celoživotní láskou, inspirovala ho k napsání různých milostných veršů, sňatkem se vyřešily jeho finanční zdroje
 - Novinář – působil v národních listech, nebo v časopisech květy
 - Večerní písně
 - Libozvučné, harmonické nedokončené verše, celkově optimistické
 - Lyrické básně – objevují se zde pocity, není tu děj, mimo jiné je zde pár veršů, ve kterých on hovoří o básnících
 - Básník je prorokem, poslem
 - Pohádky z naší vesnice
 - Zachytil sociální problémy na vesnici
 - Vztahy rodiče s dětmi, majetkové vztahy
 - Prozaik – psal povídky, spíše pesimistického ladění, zachycuje zde sociální problémy
 - Na Vejvinku
 - Na statku a v chaloupce – kontrast – na statku bohatí, v chaloupce chudí = šťastní
 - Muzikantská Liduška – láska dvou mladých lidí, lásce nepřejí rodiče
 - Poldík rumař – smutnějšího ladění, vypráví o muži, který se stará o chlapce ženy, kterou nešťastně miloval, ona zemřela
 - Dramatik

- Autorem historických dramat:
 - Král Vukašín
 - Záviš z Falkenštejna
- Jan Neruda
 - 1834-1891
 - Lidé ho moc neměli rádi, byl až nevrlý, měl problémy s alkoholem
 - Jeho počáteční verše jsou pesimistické a smutné
 - Narodil se v Praze na Malé straně, v domě U Dvou slunců, pochován na Vyšehradském hřbitově
 - Pocházel z chudých poměrů. Jeho otec prodával v kantýně, pak prodával noviny, nevedlo se mu příliš dobře. Matka přísluhovačka. Ovlivnilo ho to v jeho tvorbě.
 - Sleduje co se děje s chudší vrstvou
 - Nešťastné lásky: Anna Holinová, Tereza Macháčková – zemřela mu, Anna Tichá – o hodně mladší, časem se zamiloval do Karolíny Světlé
 - Všechno se to odrazilo v jeho tvorbě
 - Je slavný jako novinář tím, že psal fejetony, přes 2 tisíce
 - Říkal jim podčárníky, podepisoval je buď trojúhelníkem, nebo symbolem štíru
 - Fejeton Kam s Ním – řešil otázku kam se starým slamníkem
 - Časem byly vydány knižně: Studie krátké a kratší, Obrazy z ciziny
 - Lidé ho zpočátku neměli rádi, později začal být oceňován
 - V řadě děl ironie – zakrýval tím to, že je chudý, nemá štěstí v lásce
 - Cestoval po Evropě – procestoval Francii, přivezl si z Francie 5 neděl v balónu – přeložil ji a vydal pod pseudonymem – Jan Drn
 - Poezie:
 - Hřbitovní kvítí – kytky, které on posbíral na svém životním hřbitově
 - Velice pesimistické, hořké, ironizující, snižuje hodnotu lásky, snižuje city, hodně skeptický
 - Při srovnání Hála a Nerudy ji kritici nepříznivě přijali
 - Knihy Veršů – obsahuje 3 části
 - Kniha veršů výpravných; kniha veršů časových a příležitostných; kniha veršů lyrických a smíšených
 - Sociální balada – balady, ve kterých autoři reagují na soudobé a sociální problémy
 - výpravné
 - Dědova mísa – otec vyrábí dřevěné koryto pro dědu, vnuk se ho ptá proč, nakonec otec od toho upustí
 - Před fortnou milosrdných – vnuk provází svého dědu, do domova důchodců, děda se na cestě svěřuje, že do ústavu nechce, že je rodině na obtíž, pak tam nakonec jde
 - Časové a příležitostné
 - Vlastenecké, hodně úvahy
 - kniha veršů lyrických a smíšených
 - básník se zde zpovídá ze své lásky k Anně Holinové, matce, otci
 - oddíly – Anně, Otci, Matce
 - báseň Matka – parafrázuje zde základní motiv Erbenova Vodníka: Pod vodou měl ji 7 let a měl s ní 2 děti...
 - na rozdíl od Erbeny, se vrací k vodníkovi, protože nadevše miluje svoje děti

- vším jsem byl rád – uvažuje nad svým životem, co se mu stalo a nestalo
 - první náznaky spokojenosti
 - ukončuje: A čím jsem byl, tím jsem byl rád
- Písně kosmické
 - V tomto období začíná být Neruda již pozitivně vnímán
 - V té době se objevil názor, že se má Země srazit s kometou
 - Na jedné straně jsou oslavou vesmíru a vědy, vše co se děje ve vesmíru spojuje s osudy lidí – slunce = matička, Země = panenka, Mars rudý = alkoholik
 - ve vesmíru bojují tělesa ve vesmíru o své místo, stejně tak je to s národy
 - Vzhůru již hlavu národe
 - Český národ je sice velikosti malý, ale jsme duchem silní a velcí
 - „Bude-li každý z nás z křemene, bude celý národ z kvádrů“
 - Jak lvové bijem o mříže
 - Jsme skutečně silní a ukážeme jim to
- Balady a romance
 - V této sbírce zachází Neruda s žánrovým označením různě, označí něco balada, ale ve skutečnosti je to romance
 - Námětové okruhy: básně, čerpají z mezilidských vztahů – Balada Horská; národní tematika, biblické, legendární náměty – Balada Májová
 - Volí zde prostý jazyk, objevují se tu hovorová slova, opírá se o tradiční české motivy
- Prosté motivy
 - Intimní zpověď stárnoucího básníka, srovnává zde svůj život s přírodním děním jednotlivých ročních období
 - Jarní a letní – optimistické; podzimní a zimní – pesimismus
 - Jaro – období, které nám dodává energii a probouzí se v nás city, vzpomíná na dávné lásky
 - Letní oddíl – čas vášně a erotiky – v tomto oddíle se zde objevuje vztah s Aničkou tichou a pocity k ní
 - Podzimní – uvědomuje si co přorívá
 - Zima – čas smrti, je smířený se svou smrtí, očekává ve svém bytě svoji smrt
- Zpěvy páteční
 - Až žalozpěvy, jako jedniná vydána po smrti Nerudy, vydal ji Jan Vrchlický
 - Symbolika – velký pátek – ukřižování Krista a pak z mrtvých vstání
 - Vyjadřuje zde skepsi nad tím, co se u nás děje – politická situace
 - Na konci najdeme optimistické básně – Jen dál
- Próza:
 - Je autorem Arabesek a Humoresek
 - Arabesky – jednoduchý, prostý děj
 - Humoreska – rozšířená anekdota, humorná povídka, na konci je výrazná poeta
 - Povídky malostranské
 - Název je odvozen od místa, kde se narodil

- Neruda zde vzpomíná na jednotlivé postavičky, které potkával ve svém mládí – hondě rázovité, podivínské
 - Chce se se čtenáři podělit o rázovitost Malé Strany
- Některé vážné, až tragické; některé humorné
- Chce vstihnout charakter jednotlivých postav
 - Snaží se jednotlivými povídkami odhalit lidské nedostatky – sobeckost, lakotu, omezenost
- Všechny tyto postavy potkával každý den, dokonale je dokázal prokreslit
 - Z různých sociálních vrstev – žebrák Vojtíšek
 - V charakteristice postav a prostředí ej Neruda považován za mistra
- 2 povídky, které jsou kaleidoskopické – je tu nahromaděno velké množství postaviček a jejich osudů v jedné povídce
 - Týden v tichém domě – úvodní; Figurky – závěrečná
- Hastrman – hlavní postavou je pan Rybář – stále nosil zelený kabát, pořád říkával jednu větu, přezdívalo se mu hastrman
 - Sbíral kameny – jednoho dne zjistil, že jsou totálně bezcenné, byl zklamaný, jeden z jeho příbuzných ho poprosil, aby je dal na hraní jeho dětem, a ujistil ho, že ho mají rádi, protože je
- oni ho přesto mají rádi.

Jak si pan Vorel nakouřil pěnovku – tragická, pan Vorel si otevřel krupařský krámek – lidé k němu nechtěli chodit (nebyl místní) – naučil se kouřit – krámek začal být cítit – od té doby k němu nikdo nepřišel. Dostal příkaz k vystěhování – dlouho nevycházel – oběsil se.
- O měkkém srdci paní Rusky – obcházela pohřby a dělala tam plačku, většinou dokázala všechny příbuzné rozhádat => policie ji jednoho dne zakázala účast na pohřbech => přestěhovala se před hřbitov.

Pan Ryšánek a pan Schlegl – dva drobní obchodníci, scházeli se v jednom hostinci u jednoho stolu, nikdy spolu nepromluvili. Jednoho dne pan Ryšánek onemocněl, ale po dlouhé době přišel do hostince, sedl si ke stolu a zjistil, že doma zapomněl váček s tabákem. Pan Schlegl na něj poprvé v životě promluvil, půjčil mu váček půjčil => začali spolu komunikovat.
- Karolina Světlá
 - Prozaička, je autorkou venkovské a městské prózy. Jméno je pseudonym – její muž se narodil v obci Světlá

Rodinné poměry – otec byl pokrokový a moderní, ale z hlediska výchovy byl velice konzervativní – dívky by se měly naučit jazyky, hudební, ruční práce.
 - Vzala si svého učitele hudby – Petra Mužáka – pocházel ze Světlé v podještědí
 - Uvedl ji do České vlastenecké společnosti, stýkala se s řadou umělců
 - Jejich manželství nebylo šťastné, literární tvoření se stalo únikem
 - Zamilovala se do Jana Nerudy, ale sama tento vztah ukončila
 - Měla za přítelkyni Boženu Němcovou, nakonec se rozhádaly a rozešly

- Dílo:
 - Venkovská próza: Jěštedské romány – odehrávají se v Podještědí
 - Najdeme zde rysy realismu – charakteristika postav, romantické rysy – snažila se, aby prožili dobrodružství
 - Ovlivnila ji George Sandová – řešila psychologické problémy – nešťastné manželství, postavení žen ve společnosti
 - Hrdinky, trpíletky, které se obětují pro někoho jiného
 - Sylva se zamiluje do mlynáře, který je ženatý, po smrti, když jim nic nebrání, jeho žena je před smrtí proklela, tak se vzdá lásky k němu, aby uchránila jeho děti
 - Frantina se před svatbou dozví, že je loupežník, porušuje právní řád, ona v předvečer svatby milého zabije, nemůže přenést přes srdce, že porušuje právní řád
- Jěštedské romány
 - Vesnický román, Kříž u potoka, Kantůrčice, Frantina, Nemodlenec
- Povídky městské
 - Černý Petříček, Hubička – Smetana to využil ke své opeře
- Jakub Arbes
 - Pocházel z pražského Smíchova – městská periferie, žili zde především dělníci, to ho pak ovlivnilo v jeho tvorbě
 - Byl novinář, pracoval v národních listech
 - Na chvíli se ocitl ve vězení, propustili ho z Národních listů
 - Byl vůdčí osobnost pražské umělecké bohémy – scházeli se v jednom pivovaru – Mikoláš Aleš, Antonín Sova
 - Od malička měl rád příběhy s detektivní zápletkou a tajemstvím
 - Období pozitivismu – spousta vědeckých objevů, které ho fascinovali
 - Jako novinář uměl vyhledávat aktuální zajímavá témata
 - Je autorem a zakladatelem romaneta – název vymyslel Jan Neruda; je to románová skladba, je mnohem menšího rozsahu – něco jako novela, nebo povídka, do děje jsou vloženy vědecké, filosofické a sociální úvahy
 - Na začátku se objevuje tajemná záhada – na první pohled něco nadpřirozeného, postupem v ději je rozplétána a vysvětlována vědecky – racionálně, děj je napínavý, něco mezi sci-fi a detektivkou
 - Jsou zde neobyčejné situace – hrdinové jsou výstřední, cestují časem – vliv romantizmu; vědecké vysvětlení – realistický prvek
 - Snaží se poukázat na nějaký sociální problém – zneužití vědeckého vynálezu
 - Vystupuje zde postava, která je podobná autorovy
 - Svatý Xavérius
 - Mnoho čtenářů se šlo podívat na Malou Stranu, kde se měl odehrávat, pak ještě ve Vídni a ve vězení
 - Mladík přichází na Malou Stranu, kde v obraze sv. Xaveria hledá skryté tajemství – plán cesty k pokladu
 - Začne kopat někde za Prahou, nečekaně se vznítí oheň a zjeví se mu sv. Xavérius. Časem se vyskytne ve vězení, a setkává se s vypravěčem – s novinářem (podobá Arbesovi). Poučení: sice není žádný poklad nalezen, ale podporuje ducha
 - Newtonův mozek
 - Hrdinové podniknou díky stroji času cestu do minulosti

- Zjistí se, že historie je plná násilí a nespravedlnosti – úvahový podtext
- Základ české Science-Fiction – vědecko-fantastický žánr, děj bývá často zasazen do budoucnosti, objevuje se zde občas téma alternativní historie (historická skutečná událost se stala jinak, než o ní víme)
 - Zakladatelem je Jules Verne
 - Zástupcem je Karel Čapek
 - Nebo George Orwell
 - Mary Shellyová – něco jako náznak sci-fi
 - Fantasy literatura – založena a užití magie, nebo nadpřirozených jevů (bájně bytosti, démoni, nadpřirozené postavy), původ už v mýtech a pohádkách, nebo středověkých legendách
 - Děj založen na pozměněném, nebo založeném na našem světě
 - Rowlingová, Tolkien, Carol
- Ďábel na skřipci

Česká literatura v 70. a 80. letech 19. století – Ruchovci a Lumírovci

- Mladočeši a staročeši – opoziční strany, které se nenáviděly – politické šarvátky
- Rozvíjel se kulturní život
- Ruchovci a Lumírovci
 - Skupiny, svým způsobem protikladné
 - Ruchovci
 - Podle almanachu Ruch – 1868
 - Vydán k příležitosti oslav položení základního kamene při stavbě Národního divadla
 - Sestavil ho Josef Václav Sládek, autory spojovali 3 myšlenky:
 - Kladli velký důraz na vlastenectví – myšlenka Slovanské jednoty
 - Zvýšený zájem o českou minulost a historické tradice – verše až patetické
 - Umění má sloužit aktuální společenské potřebě – jejich verše jsou psané, jako prostředek boje za osamostatnění a zvýšení vlasteneckých pocitů
 - Často používají prvky lidové poezie – písňová tvorba
 - Svatopluk Čech
 - Škola národní
 - Lumírovci
 - Škola kosmopolitní
 - Název odvozen od časopisu Lumír – začal ho revidovat Josef Václav Sládek
 - Hlásali: Umění pro umění – umění je svobodné, nemá být prostředkem boje za politickou svobodu, základní funkcí je estetický zážitek, díky umění se mám seznámit s cizími uměními
 - Experimentovali s básnickými formami, přejatých z cizích literatur
 - Chtěli povznést českou literaturu na Evropskou úroveň
 - Jaroslav Vrchlický, Julius Zeyer
- Svatopluk Čech
 - Přispíval do národních listů i do časopisu Lumír, spoluzaložil Květy

- Rád cestoval – i na Kavkaz a do Dánska
- Nikdy se neoženil – plachý samotář
 - Jeho verše jsou bojovné – miloval Slované
- Kvalita jeho veršů není nic moc
- Poezie:
 - Zachytil z Etiky historická témata – Husita na Baltu, nebo Žižka, Adamité – pobyt husitským vojskem, Václav z Michalovic
 - Venkovská tematika – Ve stínu lípy – cyklus básnických povídek, vypráví se pod lípou na lavičce, celé to má idylický podtón – symbol vlastenectví, vyznívají jako oslava českého kraje a české země, každý z příběhů má jiného vypravěče, některé povídky jsou rozverně, jiné vážnější
- Autor alegorických básní
 - Symbolické
 - Evropa – symbolický název lodi, nacházejí se zde různé osoby z různých koutů Evropy – političtí vězňové, úspěšně se bouří – protože jsou mezi nimi spory (vztahy mezi jednotlivými národy). Reaguje na radikální názory a na bouře v Evropě
 - Slávie – loď, na lodi se plaví zástupci Slovanů, vzpoura, nedochází ke zkáze lodi, úspěšně čelí vzpouře – usmíří se Rus s Polákem – v duchu myšlenky panslavismu (všichni Slované budou žít v míru)
 - Hanuman – satirická skladba. Příběh opičího krále v Indii, odkouká od lidí státní zřízení od lidí a snaží se polidštit opičí říši. Vnucuje opicím, aby se chovali jako lidé + se je snaží poevropštit. Kritizuje zde snahy o setření národní jedinečnosti. Když se opice opičí po lidech, tak to nedopadá dobře.
- Lyrické skladby
 - Jitřní písně – písňová forma, víra v lepší budoucnost, dosáhneme to tím, že budeme pilně pracovat a budeme pěstovat svou duši a budeme sebevědomí
 - Nové písně
 - Písně otroka – politické verše, objevuje se tu obraz otroka – symbol nesvobody a kohokoliv utiskovaného. Lyricko-epická skladba, otrok v okovech, touží po svobodě. Usne a ve snu se mu zdá, o lepší budoucnosti na svobodě, v šťastné zemi. Probudí se, a zjistí, že je stále ještě v okovech. Člověk by se měl snažit o lepší budoucnost, ale měli bychom se ohlížet na chyby a nazpět do minulosti
- Próza
 - Broučkářdy:
 - Pravý výlet pana Broučka do Měsíce
 - Setkává se s měsíčními lidmi – kulturní lidé – živí se uměním a básněmi
 - Nový epochální výlet pana Broučka, tentokrát do 15. století
 - Pan Brouček je svým chováním v kontrastu s Husity – vlastenci, zanícení, stojí si na svých názorech
 - Ocítá se v době Husitské, za bitvy na Vítkově, Husité si ho všimnou, dovedou ho k Žižkovi, aby rozhodl o jeho osudu, a on se probudí v sudu po opici
 - Satirické povídky, kritizuje maloměstáctví – pan Brouček je pražský měšťák – nekulturní, není vlastenec – mění svoje názory, bezzásadový, přízemní člověk, sleduje vlastní prospěch, velký alkoholik

- Působila jako literární kritička, překládala evropské autory
- Autorkou libret k operám Bedřicha Smetany
 - Čertova Stěna, Tajemství, Hubička – podle povídky Karolíny Světlé
- Josef Václav Sládek
 - Lumírovec, vydal almanach Ruch, ve své tvorbě je hodně blízký k Ruchovcům, ale celý život obhajoval Lumírovce

Lumírovci

- Josef Václav Sládek
 - Narodil se v Zbirohu na Křivoklátsku
 - Básník zpěvného verše, melodické
 - Má sklon se jasně a hutně vyjadřovat – klad
 - Zakladatel moderní poezie pro děti u nás
 - Rodiče z něj chtěli mít faráře, chtěl studovat filozofii, rodiče ho přestali podporovat finančně, rozešli se s ním. Reaguje na to tím, že odjíždí do Ameriky, kde střídá profese – novinář, vychovatel a učitel, pracuje na stavbě železnice – vidí bezpráví na Indiánech – tyto motivy využil i ve svých básních
 - Poté co se vrátí, pracuje jako novinář v národních listech, vyučuje Angličtinu na vysokých školách, překládá Shakespeara
 - Oženil se se svou dlouholetou láskou, a ona mu po roce zemřela, když rodila, zemřelo i dítě – odrazilo se to v jeho tvorbě. Projevila se u něj nervová choroba + revma

KONEC 2. ročníku